

*Регулярні звіти про доходи і видатки
Державного бюджету України мають бути
оприлюднені.*

*Контроль за використанням коштів
Державного бюджету України від імені
Верховної Ради України здійснює Рахункова
палата.*

Конституція України (статті 95 і 98)

ВИСНОВКИ

ЩОДО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА 2011 РІК

**Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2011 рік підготовлено департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати.
Рахункова палата України, 2012.**

Відповідальний за випуск:
заступник директора департаменту
з питань бюджетної політики
Тесленко О.І.

© Рахункова палата України.
Матеріал офіційний. При використанні
посилання на Рахункову палату обов'язкове.

З М І С Т

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ Й ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	4
II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	9
III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ.....	19
IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ	45
V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ	57

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу України і Закону України „Про Рахункову палату” Колегія Рахункової палати затвердила Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2011 рік.

Висновки Колегії Рахункової палати підготовлені на основі звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2011 рік”, поданого Кабінетом Міністрів України Рахунковій палаті листом від 09.03.2012 № 3019/0/2-12, результатів аудитів, інших контрольних і експертно-аналітичних заходів, проведених Рахунковою палатою, а також звітних та інформаційно-аналітичних даних Міністерства фінансів, Державної казначейської служби, Національного банку, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Державної податкової служби, Державної митної служби, Державної служби статистики тощо.

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ Й ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Доходи державного бюджету в 2011 році загалом становили 314 млрд. 616,9 млн. грн., або 100,4 відс. плану (313 млрд. 431,9 млн. гривень). Видатки державного бюджету здійснені в сумі 333 млрд. 459,5 млн. грн., або 94,1 відс. плану (354 млрд. 190,6 млн. гривень).

До загального фонду державного бюджету надійшло доходів у сумі 265 млрд. 822,7 млн. грн., або 103,3 відс. плану (257 млрд. 327,1 млн. гривень). Видатки загального фонду становили 287 млрд. 286,7 млн. грн., або 97,1 відс. плану (295 млрд. 965,9 млн. гривень).

До спеціального фонду державного бюджету зараховано доходів у сумі 48 млрд. 794,2 млн. грн., або 87,0 відс. плану (56 млрд. 104,8 млн. гривень). Видатки спеціального фонду становили 46 млрд. 172,8 млн. грн., або 79,3 відс. плану (58 млрд. 224,7 млн. гривень).

У результаті державний бюджет загалом виконано з дефіцитом у сумі 23 млрд. 557,5 млн. грн., або 60,7 відс. плану (38 млрд. 812,4 млн. грн.), у тому числі загальний фонд – 20 млрд. 938,4 млн. грн., або 62,8 відс., спеціальний фонд – 2 млрд. 619,1 млн. грн., або 47,9 відсотка.

Загальний обсяг фінансових ресурсів державного бюджету становив 409 млрд. 40,4 млн. грн., у тому числі надійшло доходів на суму 314 млрд. 616,9 млн. грн., отримано надходжень для фінансування бюджету – 92 млрд. 134,8 млн. грн., повернуто кредитів – 2 млрд. 288,7 млн. гривень.

Фінансові ресурси державного бюджету спрямовані переважно на проведення видатків – 333 млрд. 459,5 млн. грн., погашення державного боргу – 45 млрд. 627,5 млн. грн., придбання цінних паперів – 21 млрд. 354,0 млн. грн., надання кредитів – 7 млрд. 3,6 млн. гривень.

Загалом залишок бюджетних коштів, що обліковується на рахунках державного бюджету, за рік скоротився на 417,2 млн. грн., або 1,1 відс., і на 01.01.2012 становив 39 млрд. 0,4 млн. грн., зокрема загального фонду – скоротився на 4 млрд. 669,5 млн. грн., або 20,9 відс., – до 17 млрд. 670,7 млн. грн., спеціального фонду – зріс на 4 млрд. 252,3 млн. грн., або 24,9 відс., – до 21 млрд. 329,7 млн. гривень.

1.2. Державний бюджет України в 2011 році виконувався в умовах економічного зростання. Приріст реального валового внутрішнього продукту становив 5,2 відс., порівняно з 4,1 відс. у попередньому році та 4,7 відс., врахованого при затвердженні державного бюджету. За експертною оцінкою Рахункової палати, за рахунок перевищення показника, врахованого при затвердженні державного бюджету, додатково отримано доходів у сумі 1,4 млрд. гривень.

Стан виконання основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на 2011 рік, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.2010 № 701, з уточненнями, внесеними постановами від 08.12.2010 № 1119 та 06.06.2011 № 587, і врахованих при затвердженні державного бюджету, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

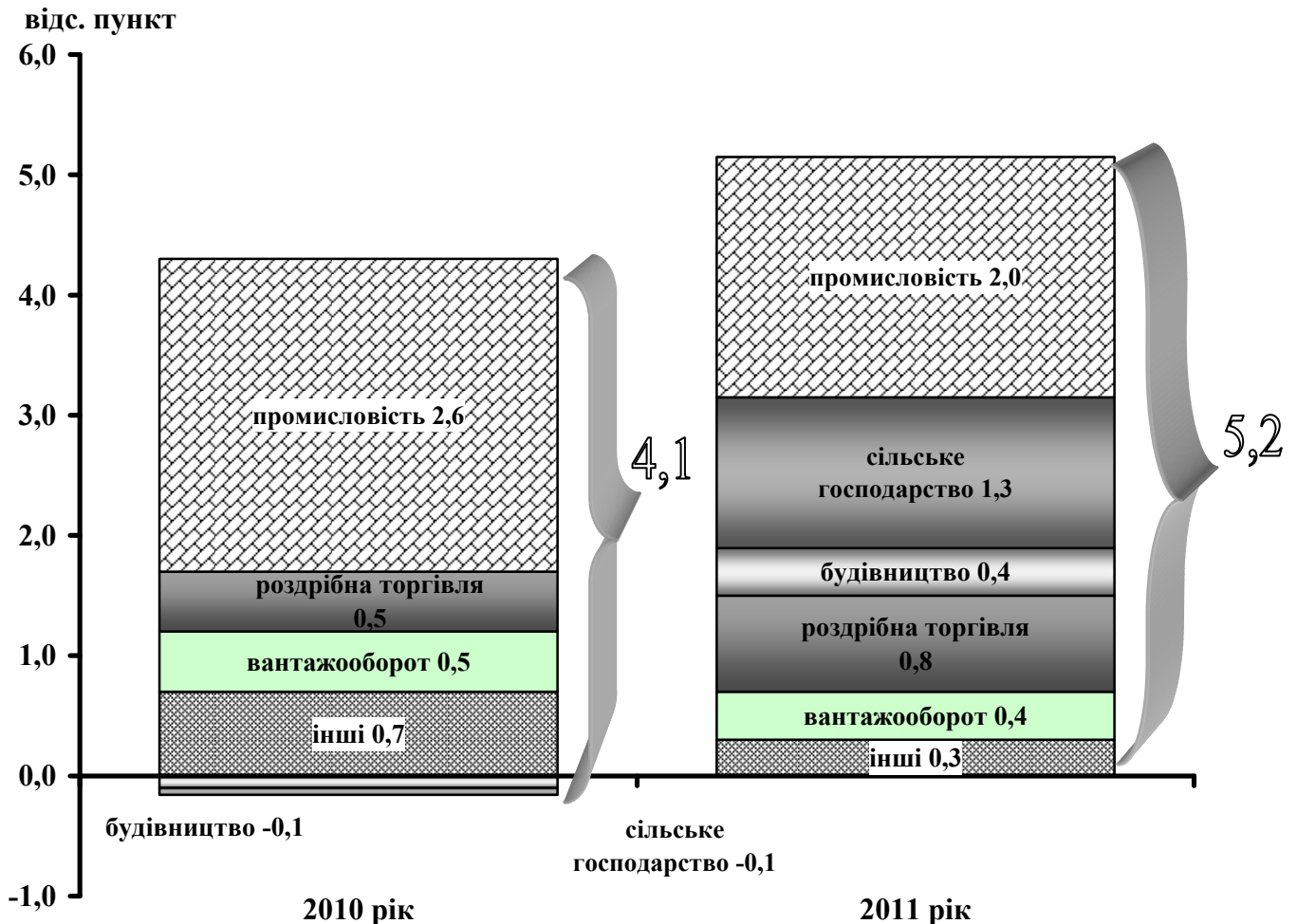
Основні прогнозні макроекономічні показники

№ з/п	Показники	2010 рік, фактично	2011 рік	
			враховано при затвердженні державного бюджету	фактично
1.	Валовий внутрішній продукт номінальний, млрд. грн.	1 082,6	1 291	1 314
	реальний, у відс. до попереднього року	104,1	104,7	105,2
2.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	109,1	108,9	104,6
3.	Індекс цін виробників промислової продукції до грудня попереднього року, відс.	118,7	117,9	114,2
4.	Прибуток прибуткових підприємств, млрд. грн.	211,0	242,3	212,3*
5.	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	2 239	2 695	2 633
6.	Індекс реальної заробітної плати, у відс. до відповідного періоду попереднього року	110,2	110,1	108,7
7.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн. дол.	-3 984	-4 936	-8 918
8.	Експорт товарів та послуг у відс. до відповідного періоду попереднього року	127,7	122,7	128,3
9.	Імпорт товарів та послуг у відс. до відповідного періоду попереднього року	130,3	123,0	133,5

* Попередні дані.

1.2.1. Підвищення ділової активності відбулося за всіма видами економічної діяльності, насамперед у реальному секторі. Чверть приросту ВВП забезпечено, за експертною оцінкою Рахункової палати, зростанням сільського господарства, тоді як у 2010 році його внесок у показник був негативним. При цьому частка промисловості зменшилася майже вдвічі (діаграма 1).

Діаграма 1. Внесок видів економічної діяльності в приріст ВВП у 2010 та 2011 роках

Збільшення сільськогосподарського виробництва на 17,5 відс., порівняно з його падінням на 1,5 відс. у 2010 році, зумовлено рекордним урожаєм зернових і овочевих культур. При цьому за рахунок скорочення на 2,1 відс. виробництва молока в господарствах населення, частка яких у загальному обсязі становить майже 80 відс., його виробництво загалом знизилося на 1,4 відсотка.

У промисловості випуск продукції, порівняно з попереднім роком, збільшився на 7,6 відсотка. Найсуттєвіше зросли обсяги в експортоорієнтованих галузях: машинобудуванні – на 17,2 відс., хімічній і нафтохімічній промисловості – на 14,4 відс. та металургії – на 8,9 відс., що, проте, внаслідок погіршення зовнішньоекономічної кон’юнктури в другій половині 2011 року нижче, ніж за попередній рік, на 18,9, 8,1 і 3,3 відс. пункту. При цьому

поглибився спад виробництва продуктів нафтоперероблення – з 4,0 відс. у 2010 році, до 17,2 відс., зумовлений скороченням переробки нафти через імпортування більш дешевих нафтопродуктів. Як наслідок, середнє завантаження виробничих потужностей нафтопереробних заводів становило лише 17 відсотків. Таким чином, зростання промисловості, порівняно з попереднім роком, загалом уповільнилося на 3,6 відс. пункту.

За рахунок високого внутрішнього споживчого й інвестиційного попиту приріст обсягів роздрібної торгівлі – 14,7 відс. – майже вдвічі перевищив показник попереднього року – 7,6 відс., а будівництво зросло на 11,1 відс. при падінні на 5,4 відс. у 2010 році.

Водночас уповільнення росту промислового виробництва призвело до зменшення темпів зростання вантажообороту з 6,1 відс. у 2010 році, до 5,7 відсотка.

Негативний вплив на динаміку упродовж року виробничої діяльності мало подорожчання кредитів внаслідок заходів Національного банку щодо стримування зростання грошової пропозиції. Зокрема, середня відсоткова ставка за кредитами в гривні за рік збільшилася для підприємств реального сектору економіки загалом на 2,2 відс. пункту, а для окремих галузей промисловості – на 3 – 5,8 відс. пункту, до майже 20 відс. річних, що обмежило можливості суб'єктів господарювання залучати кредитні ресурси.

1.3. У звітному періоді забезпечено виконання Національного плану дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки „Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” в частині підтримання цінової стабільності. У результаті вжитих Урядом і Національним банком заходів зі стримування інфляції ціни на споживчому ринку за 2011 рік зросли на 4,6 відс., порівняно з 9,1 відс. за попередній рік і 8,9 відс. за урядовим прогнозом, і є найнижчим показником з 2002 року.

Споживча інфляція в звітному періоді (грудень 2011 року до грудня 2010 року) спричинена подорожчанням бензину на 30,9 відс., вартості перевезень пасажирським автодорожнім транспортом – на 21,8 відс., зростанням тарифів на житлово-комунальні послуги – на 11,0 відс., зокрема найбільше (на 22,9 – 12,1 відс.) на електроенергію, квартирну плату, гарячу воду, опалення, водопостачання та каналізацію, а також зростанням цін на окремі продукти харчування: безалкогольні напої – на 13,7 відс., хліб – на 13,5 відс., олію – на 10,9 відс., рибу та продукти з риби – на 9,9 відс., м'ясо та м'ясопродукти – на 9,8 відс., макаронні вироби – на 9,4 відс. і яйця – на 9,3 відсотка. Водночас за рахунок високого врожаю суттєво знизилися ціни на овочі – на 44,1 відсотка. Також подешевшали цукор – на 20,5 відс. і фрукти – на 3,6 відсотка.

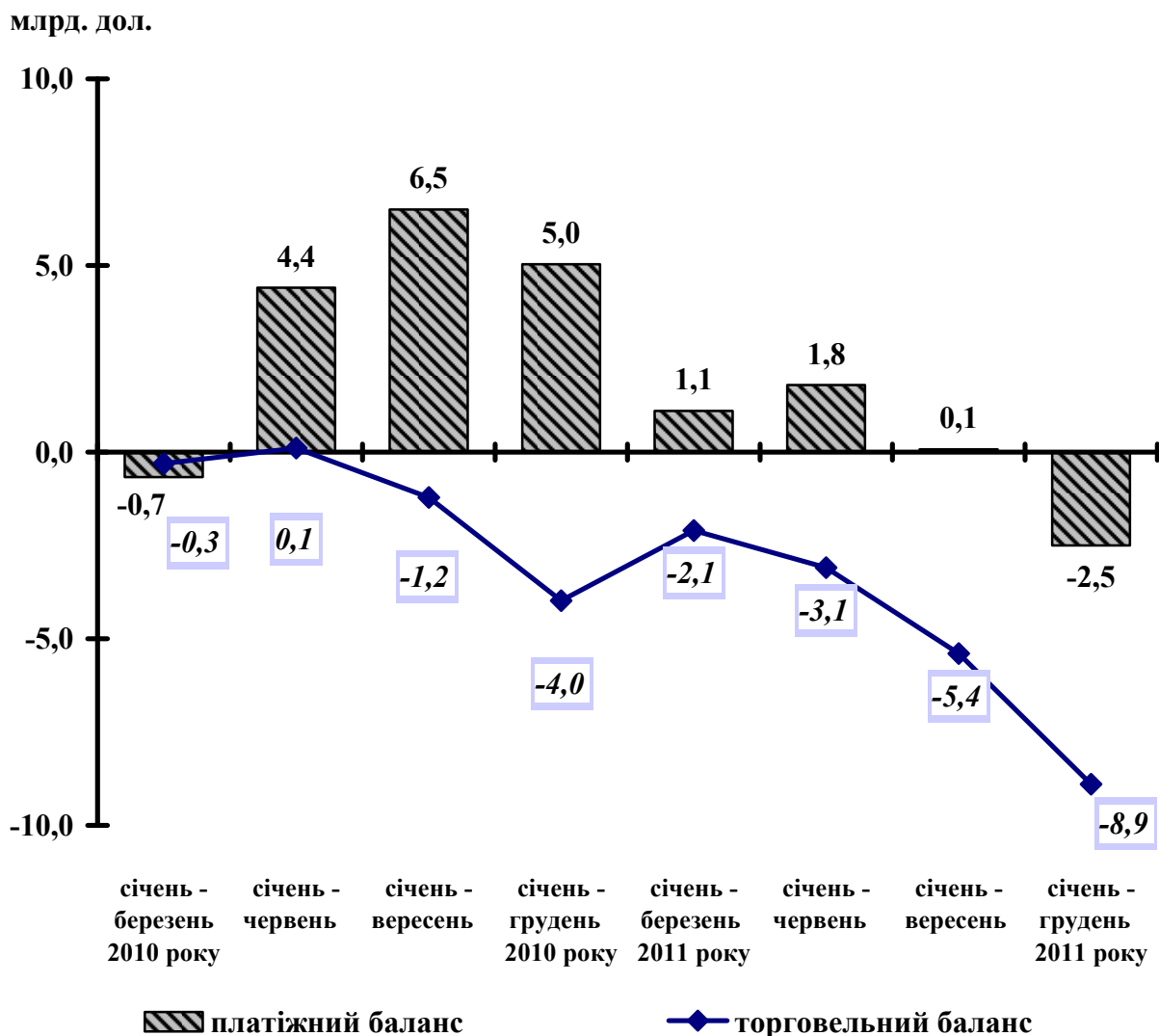
Одним із чинників зниження інфляції, порівняно з попереднім роком, стали дії Національного банку, спрямовані на обмеження грошей в обігу і

кредитування фізичних осіб, що призвело до зменшення з початку року залишку наданих зазначеній категорії позичальників кредитів.

Ціни виробників промислової продукції підвищилися на 14,2 відс. при 18,7 відс. у попередньому році та 17,9 відс. за урядовим прогнозом. Істотно подорожчала продукція добувної промисловості – на 25,0 відс. і підвищилися тарифи у виробництві та розподіленні електроенергії, газу і води – на 21,0 відсотка.

1.4. За підсумками 2011 року дефіцит торговельного балансу становив 8,9 млрд. дол. США і в 2,2 раза перевищив показник попереднього року та в 1,8 раза обсяг, врахований при затвердженні державного бюджету. Зазначене, а також зростання більше як удвічі, до 12 млрд. дол., відтоку готівкової валюти з банків сформували дефіцит платіжного балансу в сумі 2,5 млрд. дол., порівняно з його профіцитом 5 млрд. дол. у 2010 році (діаграма 2).

Діаграма 2. Динаміка платіжного та торговельного балансів в 2010 – 2011 роках

Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу, що зріс до 9 млрд. дол. і майже втричі перевищив показник за попередній рік, сформовано від'ємним сальдо торговельного балансу. При цьому дефіцит балансу товарів в сумі 13,8 млрд. дол. зріс на 5,4 млрд. дол., що на 80 відс. зумовлено збільшенням майже в півтора раза вартісних обсягів імпорту природного газу. Так, за даними Державної служби статистики, вартісний обсяг імпортованого у звітному періоді природного газу збільшився, порівняно з попереднім роком, на 4,6 млрд. дол., що спричинено зростанням як його фізичних обсягів в 1,3 раза, так і середньозваженої ціни.

До профіциту рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій в обсязі 6,6 млрд. дол. в умовах відтоку готівкової валюти з банків призвели зростання заборгованості перед нерезидентами за імпортовані товари і послуги та чистий приток прямих іноземних інвестицій у сумі 7 млрд. доларів. Без урахування коштів, що надійшли від приватизації ВАТ „Укртелеком” у сумі 1,3 млрд. дол., обсяг прямих іноземних інвестицій становив 5,7 млрд. дол. і є меншим від показника попереднього року (5,8 млрд. дол.), що свідчить про погіршення інвестиційного клімату в країні.

Для іноземних інвесторів пріоритетними об'єктами залишалися фінансові установи, в них акумульовано третину загального обсягу інвестицій, тоді як у металургії – лише 12,3 відс., хімічній промисловості – 2,8 відс., машинобудуванні – 2,5 відсотка.

II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

2.1. Доходи державного бюджету в 2011 році становили 314 млрд. 616,9 млн. грн., або 100,4 відс. плану (313 млрд. 431,9 млн. грн.), у тому числі загального фонду – 265 млрд. 822,7 млн. грн., або 103,3 відс. планового обсягу (257 млрд. 327,1 млн. гривень).

2.1.1. Збільшення обсягу переplat податків і зборів впродовж 2011 року на 3 млрд. 850,8 млн. грн., або 25,9 відс., сприяло перевиконанню державного бюджету за доходами на 1 млрд. 185 млн. гривень.

Загалом сума переplat на 1 січня 2012 року становила 18 млрд. 728,6 млн. гривень. Надміру сплачені до державного бюджету платежі становили 71 відс. загального обсягу переplat і зросли на 3 млрд. 57,2 млн. грн., або 29,8 відс., – до 13 млрд. 300,9 млн. гривень. Платежі, що сплачені та будуть нараховані в наступному звітному періоді, становили 5 млрд. 427,7 млн. грн., або 29,0 відс. загальної суми, і збільшилися на 793,6 млн. грн., або 17,1 відсотка.

Так, переплата з податку на прибуток підприємств за рік зросла на 2 млрд. 375,2 млн. грн., або 21,0 відс., – до 13 млрд. 668,8 млн. грн., що становило майже 73,0 відс. загальної суми. Водночас частка податку на прибуток підприємств у доходах загального фонду становила 20,6 відсотка. Переплата з рентної плати зросла протягом року на 1 млрд. 229 млн. грн., або у 85 разів, – до 1 млрд. 243,6 млн. гривень.

2.1.2. За умови перевиконання встановленого законом про державний бюджет плану доходів загального фонду на 8 млрд. 495,5 млн. грн., або 3,3 відс., за окремими його складовими планові показники не виконано загалом на 7 млрд. 318,2 млн. гривень.

Виконання державного бюджету за 2011 рік, у тому числі загального фонду, за основними джерелами доходів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Виконання доходів державного бюджету

млн. грн.

№ з/п	Показники	План		Виконано			
		всього	у т. ч. загальний фонд	всього		у т. ч. загальний фонд	
				сума	відс.	сума	відс.
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	313 432	257 327	314 617	100,4	265 823	103,3
	з них:						
1.	Податок на доходи фізичних осіб	6 766	6 766	6 159	91,0	6 159	91,0
2.	Податок на прибуток підприємств	47 564	47 564	54 739	115,1	54 739	115,1
3.	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	76 022	76 022	76 175	100,2	76 175	100,2
4.	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами	- 39 407	- 39 407	- 42 779	108,6	- 42 779	108,6
5.	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	89 812	86 212	96 025	106,9	93 168	108,1
6.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	30 785	24 270	25 189	81,8	21 664	89,3
7.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	5 949	1 299	7 822	131,5	1 264	97,3
8.	Ввізне мито	10 243	8 627	10 463	102,1	8 316	96,4
9.	Рентна плата	15 646	15 646	16 822	107,5	16 822	107,5
10.	Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України „Про Національний банк України”	9 672	9 672	11 898	123,0	11 898	123,0

Зокрема, надходження акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) на 2 млрд. 606,4 млн. грн., або 10,7 відс., менші від запланованих; збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, – на 677,2 млн. грн., або 26,0 відс.; податку на доходи фізичних осіб – на 606,8 млн. грн., або

9,0 відс.; ввізного мита – на 311,1 млн. грн., або 3,6 відс.; рентної плати за нафту, що видобувається в Україні, – на 269,0 млн. грн., або 3,1 відс.; збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності – на 212,7 млн. грн., або 10,3 відсотка.

Крім того, платникам податку на додану вартість грошовими коштами відшкодовано на 3 млрд. 372,1 млн. грн., або 8,6 відс. більше, ніж визначено законом про державний бюджет, що зменшило доходи загального фонду на відповідну суму.

Водночас за окремими платежами загального фонду державного бюджету планові показники перевиконано на 19 млрд. 185,8 млн. гривень. Зокрема, надходження податку на прибуток підприємств більші від запланованих на 7 млрд. 175,8 млн. грн., або 15,1 відс.; податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – на 6 млрд. 956,1 млн. грн., або 8,1 відс.; коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України „Про Національний банк України” – на 2 млрд. 226,4 млн. грн., або 23,0 відс.; рентної плати за природний газ, що видобувається в Україні, – на 1 млрд. 234,3 млн. грн., або 66,9 відс.; орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном – на 201,2 млн. грн., або 30,7 відсотка.

Наявність значних відхилень між затвердженими законом показниками доходів та їх фактичним виконанням є свідченням недоліків як планування, так і виконання державного бюджету.

2.2. Частка валового внутрішнього продукту, що розподіляється через державний бюджет, у 2011 році значно зростає, що, за експертною оцінкою Рахункової палати, забезпечило збільшення доходів на 28 млрд. гривень. Зазначене разом із суттєвим зниженням частки валового внутрішнього продукту, що розподіляється через місцеві бюджети, свідчить про посилення централізації доходів бюджету.

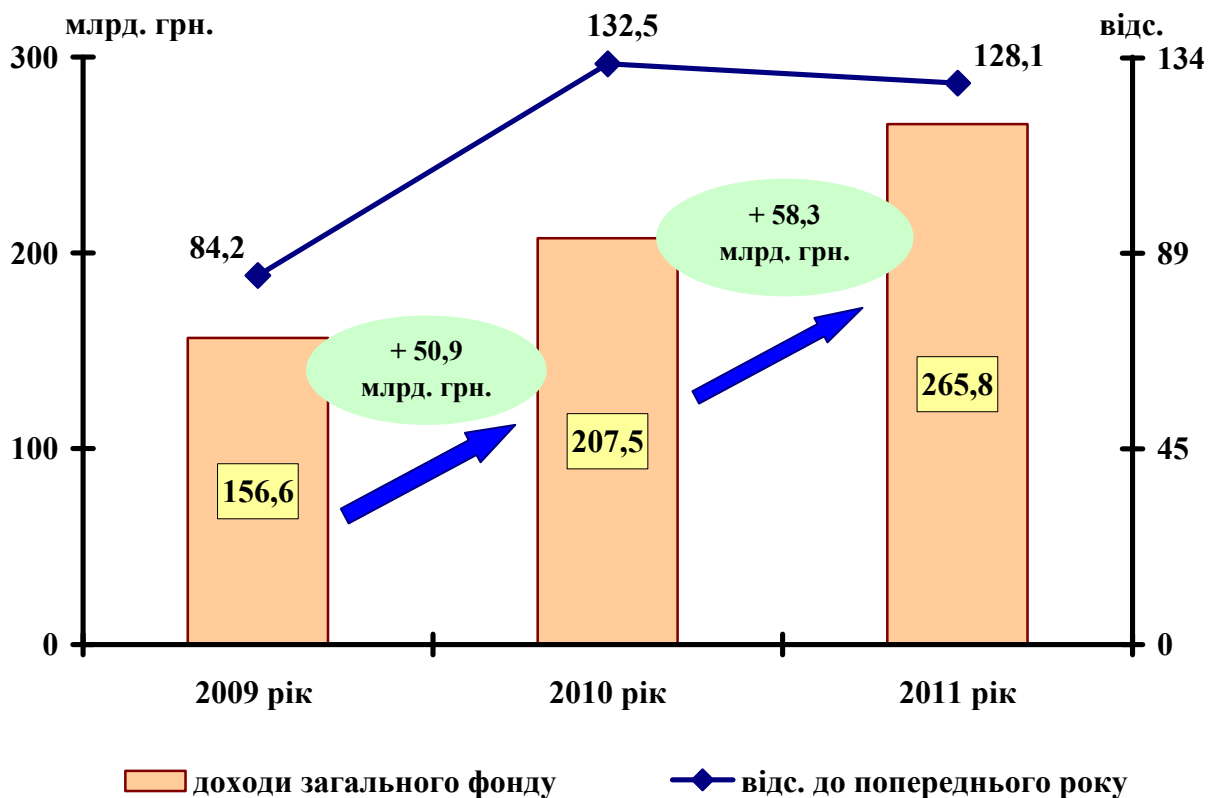
Основними напрямками бюджетної політики на 2011 рік, схваленими постановою Верховної Ради України від 04.06.2010 № 2318-VI, передбачалося збереження частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через зведений бюджет на рівні, що не перевищує прогнозований на 2010 рік та не більше ніж 30,5 відс., з урахуванням можливого внесення змін до актів податкового законодавства та зміни обсягів спеціального фонду бюджету. Фактично через зведений бюджет перерозподілено 30,3 відс. валового внутрішнього продукту, що на 1,2 відс. пункту більше, ніж у 2010 році (29,1 відсотка).

При цьому частка перерозподілу валового внутрішнього продукту через державний бюджет (без трансфертів з місцевих бюджетів) у 2011 році становила 23,7 відс., що на 2,1 відс. пункту більше, ніж у попередньому році (21,6 відсотка).

Водночас зниження рівня перерозподілу валового внутрішнього продукту через місцеві бюджети (без трансфертів з державного бюджету) на 0,9 відс. пункту – до 6,6 відс. – призвело до зменшення доходів місцевих бюджетів на 11 млрд. гривень.

2.3. Зростанню доходів загального фонду державного бюджету в 2011 році, порівняно з попереднім, на 58 млрд. 350 млн. грн., або 28,1 відс. (діаграма 3), сприяли, за експертною оцінкою Рахункової палати, як економічні чинники, так і окремі норми Податкового та нового Бюджетного кодексів.

Діаграма 3. Доходи загального фонду державного бюджету

Так, економічне зростання, підвищення цін та набрання чинності Податковим кодексом сприяли збільшенню надходжень податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) на 22,5 млрд. грн., з яких більше половини (11,5 млрд. грн.) забезпечено за рахунок росту номінального валового внутрішнього продукту.

Збільшення обсягів платежів, що справляються при ввезенні товарів, на суму понад 20,5 млрд. грн., у тому числі податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – на 19,5 млрд. грн., забезпечено за рахунок зростання товарного імпорту на 33,5 відс. (без урахування природного газу).

При зниженні, відповідно до норм Податкового кодексу, ставки податку на прибуток підприємств з 1 квітня 2011 року з 25 до 23 відс. надходження

вказаного податку за рахунок поліпшення фінансових результатів платників збільшилися на 18,7 млрд. гривень.

Збільшення, згідно з нормами Податкового кодексу, ставок рентної плати за нафту, природний газ та газовий конденсат, що видобуваються в Україні, забезпечило зростання обсягу зазначених платежів на 6,8 млрд. грн., навіть в умовах зменшення обсягів видобутку вказаних корисних копалин.

Крім того, збільшення доходів загального фонду державного бюджету на суму понад 6 млрд. грн. забезпечено внаслідок зарахування до загального фонду, згідно з нормами Бюджетного кодексу, надходжень рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України, збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, і збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, які в 2010 році в повному обсязі зараховувалися до спеціального фонду.

Зміна в 2011 році, відповідно до статті 29 Бюджетного кодексу, нормативів зарахування окремих платежів до державного і місцевих бюджетів зумовила збільшення доходів державного бюджету на 4,3 млрд. гривень. Зокрема, зарахування до державного бюджету 50 відс. податку на доходи фізичних осіб, що сплачується на території м. Києва, який у 2010 році повністю надходив до бюджету міста, збільшило доходи державного бюджету на 6,2 млрд. гривень. Водночас внаслідок зарахування в 2011 році до державного бюджету 50 відс. (у 2010 році – в повному обсязі) збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами в межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони, яка зараховується до державного бюджету в повному обсязі) та інших платежів не надійшло у звітному періоді до державного бюджету 1,9 млрд. гривень.

За рахунок підвищення, згідно з нормами Податкового кодексу, ставок акцизного податку на тютюнові вироби і пиво при зменшенні обсягу їх виробництва (на 6,5 та 1,3 відс. відповідно) надходження акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) зросли на 2,6 млрд. гривень. Водночас, незважаючи на збільшення ставок акцизного податку на спирт етиловий, надходження податку з виробленої в Україні лікеро-горілчаної продукції зменшилися на суму понад 0,3 млрд. грн. внаслідок скорочення обсягу виробництва горілки на 21,5 відсотка.

Запровадження вивізного мита на окремі зернові культури, відповідно до Закону України від 19.05.2011 № 3387-VI „Про внесення змін до Податкового кодексу України та про ставки вивізного (експортного) мита на деякі види зернових культур”, сприяло збільшенню доходів на суму понад 1 млрд. гривень.

Водночас платникам податку на додану вартість грошовими коштами відшкодовано на 18,5 млрд. грн. більше, ніж у попередньому році, що зменшило доходи державного бюджету на відповідну суму.

Обсяг коштів, що надходять до державного бюджету з інших бюджетів, у 2011 році зменшився, порівняно з попереднім роком, більше як на 3,9 млрд. гривень.

Сума перерахованих Національним банком, відповідно до Закону України „Про Національний банк України”, коштів зменшилася в 2011 році на 3,6 млрд. гривень.

2.4. Заборгованість державного бюджету з відшкодування платникам податку на додану вартість станом на кінець 2011 року відсутня. Проте Уряду не вдалося забезпечити своєчасне відшкодування податку постійно протягом року, як передбачалося Національним планом дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки „Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”.

В умовах зростання на 33,0 відс. експорту товарів платники податку на додану вартість у 2011 році до відшкодування з державного бюджету задекларували 52 млрд. 804,6 млн. грн., що на 10 млрд. 377,8 млн. грн., або 16,4 відс., менше, ніж у попередньому році. Сума податку на додану вартість, задекларованого платниками до відшкодування і зменшеного за повідомленнями-рішеннями органів Державної податкової служби, становила 4 млрд. 509,4 млн. грн., що на 6 млрд. 532,8 млн. грн., або у 2,4 раза, менше, ніж у попередньому році.

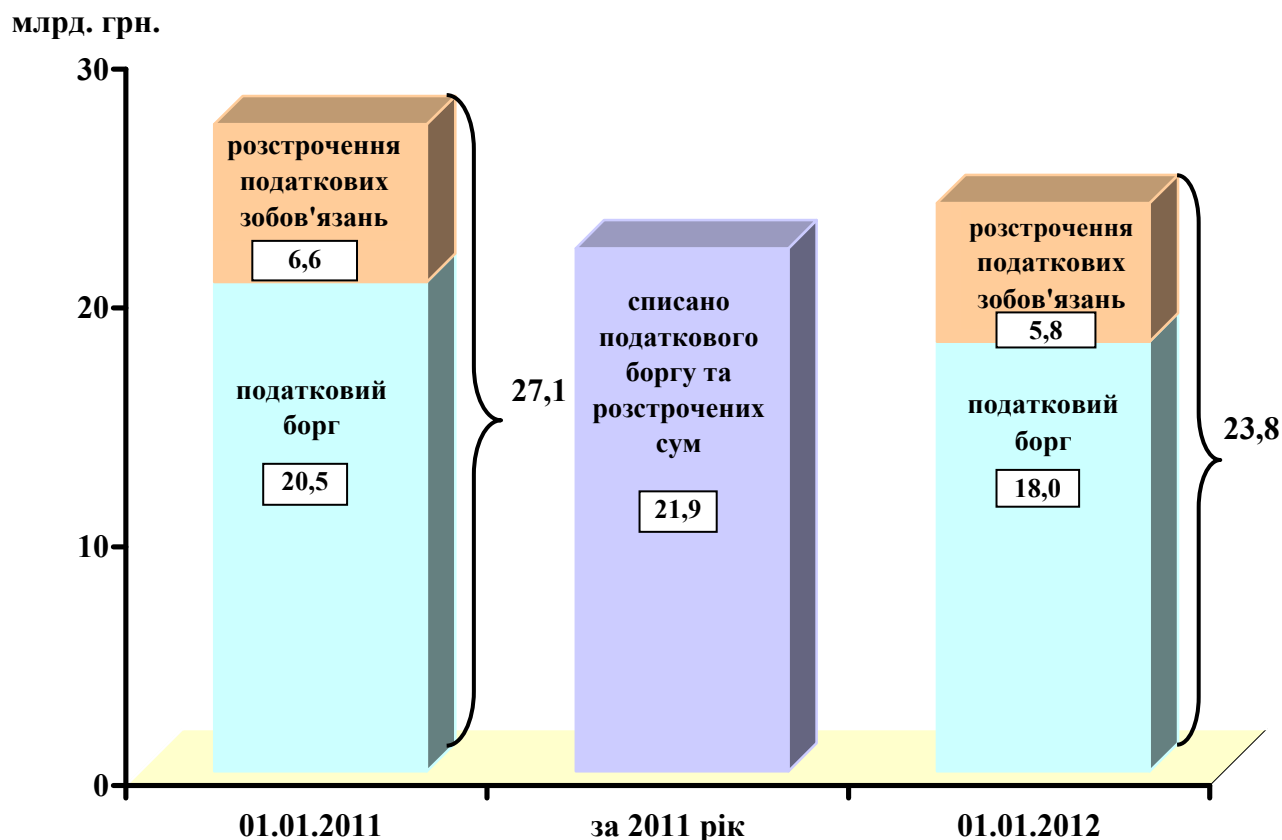
Загалом обсяг відшкодування платникам податку на додану вартість у 2011 році становив 52 млрд. 498,5 млн. грн., що на 10 млрд. 339,5 млн. грн., або 16,5 відс., менше, ніж у попередньому, коли, відповідно до статті 25 закону про державний бюджет на 2010 рік, заборгованість з відшкодування податку на додану вартість у сумі 16,4 млрд. грн. оформлено облігаціями внутрішньої державної позики.

Проте на поточні банківські рахунки платників відшкодовано 42 млрд. 778,6 млн. грн., що на 3 млрд. 372,1 млн. грн., або 8,6 відс. більше, ніж заплановано, і на 18 млрд. 543,9 млн. грн., або майже в 1,8 раза, більше, ніж у попередньому році. В передбаченому статтею 200 Податкового кодексу автоматичному режимі платникам відшкодовано 15 млрд. 867,4 млн. грн., або 37,1 відс. загальної суми відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами.

В таких умовах, за інформацією Державної податкової служби, обсяг податку, не відшкодованого платникам у передбачений податковим законодавством термін, на 1 січня 2011 року становив 2 млрд. 565,8 млн. грн., на 1 квітня – 1 млрд. 365,3 млн. грн., на 1 липня – 464,5 млн. грн., на 1 жовтня – 792,5 млн. гривень.

2.5. *Обсяги податкової заборгованості та чинних розстрочених податкових зобов'язань платників податків у 2011 році зменшилися загалом на 3 млрд. 300,9 млн. грн., або 12,2 відс., при їх списанні на суму 21 млрд. 937,3 млн. грн. (діаграма 4).*

Діаграма 4. Обсяги податкового боргу, чинних розстрочених (відстрочених) податкових зобов'язань, списання податкового боргу, реструктуризованих та розстрочених сум

Податковий борг суб'єктів господарювання перед державним бюджетом протягом року скоротився на 2 млрд. 516,3 млн. грн., або 12,3 відс., – до 17 млрд. 961,6 млн. гривень.

Більше половини (58,3 відс., або 10 млрд. 465,6 млн. грн.) загальної суми заборгованості визначено органами Державної податкової служби як податковий борг, неможливий для стягнення. Зокрема, податковий борг платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства і щодо яких судом прийнято постанову про зупинення провадження у справі, становив 5 млрд. 965,6 млн. грн. і за рік збільшився на 518,9 млн. грн., або 9,5 відсотка. Податковий борг економічно активних підприємств скоротився майже вдвічі – до 7 млрд. 496,1 млн. грн. – і становив 41,7 відс. його загальної суми.

При цьому суб'єктам господарювання загалом списано податкових боргів і розстрочених (відстрочених), реструктуризованих податкових та грошових зобов'язань або податкових боргів на суму 21 млрд. 937,3 млн. грн., що на 10 млрд. 428,1 млн. грн., або в 1,9 раза, більше, ніж у попередньому році. Так, відповідно до Закону України від 12.05.2011 № 3320-VI „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо питання оподаткування природного газу та електроенергії”, списано 16 млрд. 508,8 млн. грн., у тому числі 13 млрд. 245,9 млн. грн. розстрочених податкових зобов'язань і 3 млрд. 262,9 млн. грн. податкового боргу. Зокрема, НАК „Нафтогаз України” списано 13 млрд. 856,2 млн. грн.; ДК „Укргазвидобування” – 1 млрд. 282,9 млн. грн.; ГУ „Шебелинкагазвидобування” – 703,1 млн. грн.; ГУ „Полтавагазвидобування” – 431,8 млн. гривень. У результаті обсяг чинних розстрочених податкових зобов'язань підприємств НАК „Нафтогаз України” зменшився на 14 млрд. 561,7 млн. грн. і на кінець року становив 21,7 млн. гривень. При цьому податкова заборгованість підприємств НАК „Нафтогаз України” перед державним бюджетом скоротилася за рік на 2 млрд. 572,6 млн. грн., або в 3,8 раза, – до 932,8 млн. гривень.

Загалом обсяг розстрочених (відстрочених) податкових зобов'язань або податкового боргу, який протягом першого півріччя зріс на 15 млрд. 293,7 млн. грн., або у 3,3 раза, – до 21 млрд. 891 млн. грн., внаслідок проведеного списання у другому півріччі зменшився до 5 млрд. 812,7 млн. гривень.

2.6. Кабінет Міністрів України не забезпечив своєчасного ухвалення нормативно-правових актів, необхідних для реалізації деяких положень Податкового кодексу, який набрав чинності з 1 січня 2011 року, що обмежило права платників і не сприяло підвищенню ефективності адміністрування податків.

Форму спрощеної податкової декларації з податку на прибуток підприємств, що передбачена пунктом 49.2 статті 49 Податкового кодексу, та порядок переходу на подання платниками такої декларації Кабінет Міністрів України затвердив лише 15 лютого 2012 року постановою № 98 „Питання переходу платників податку на прибуток підприємств, який оподатковується за нульовою ставкою відповідно до пункту 154.6 статті 154 Податкового кодексу України, до подання спрощеної декларації”. Таким чином, платники податків у 2011 році не змогли скористатися встановленим Податковим кодексом правом подання декларації з податку на прибуток підприємств за спрощеною формою.

Зокрема, відповідно до пункту 253.2 статті 253 Податкового кодексу, в разі зміни тарифів на транспортування до ставок рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та магістральними нафтопродуктопроводами і за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України застосовується коригуючий коефіцієнт, який обчислюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Однак Уряд не затвердив такого порядку.

2.7. Доходи спеціального фонду законом про державний бюджет на 2011 рік затверджені в обсязі 46 млрд. 548,4 млн. гривень. З урахуванням змін, внесених впродовж бюджетного року розпорядниками бюджетних коштів, плановий обсяг доходів спеціального фонду встановлено в сумі 56 млрд. 104,8 млн. гривень. Фактичні доходи спеціального фонду становили 48 млрд. 794,2 млн. грн., або 104,8 відс. обсягу, затвердженого законом, і 87,0 відс. плану з урахуванням внесених змін.

Стан виконання показників спеціального фонду державного бюджету за основними джерелами доходів наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

**Виконання спеціального фонду державного бюджету
за доходами**

млн. грн.

№ з/п	Показники	Затверджено	План з урахуванням змін	Виконано	Відсоток виконання до:	
					затвердженого	плану з урахуванням змін
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	46 548	56 105	48 794	104,8	87,0
	з них:					
1.	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	3 600	3 600	2 857	79,4	79,4
2.	Податок на додану вартість, що сплачується до бюджету переробними підприємствами усіх форм власності за реалізовані ними молоко, молочну сировину та молочні продукти, м'ясо та м'ясопродукти, іншу продукцію переробки тварин, закуплених у живій вазі	2 030	2 030	672	33,1	33,1
3.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	6 515	6 515	3 526	54,1	54,1
4.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	4 565	4 650	6 558	143,7	141,0
5.	Ввізне мито	1 616	1 616	2 147	132,8	132,8
6.	Екологічний податок	893	906	1 085	121,5	119,8
7.	Збір при відчуженні легкових автомобілів	1 104	1 104	1 689	152,9	152,9
8.	Збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна	316	316	518	163,9	163,9
9.	Власні надходження бюджетних установ	17 345	26 501	23 257	134,1	87,8
10.	Доходи від операцій з капіталом	420	420	334	79,5	79,5
11.	Цільові фонди	168	168	206	123,0	123,0

Верховна Рада України у постанові від 15.03.2011 № 3128-VI „Про звіт про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2010 рік” пропонувала Кабінету Міністрів України удосконалити методологію планування окремих видів доходів спеціального фонду бюджету, які щорічно мають низький рівень виконання або значно перевищують планові показники, з метою визначення реальних обсягів відповідних видатків бюджету.

Проте позитивних зрушень у частині планування доходів спеціального фонду в 2011 році не відбулося. Зокрема, як і в попередньому році, суттєво нижчі від планових показників власні надходження бюджетних установ – на 3 млрд. 244,1 млн. грн., або 12,2 відс., і надходження коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів і оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Міністерства надзвичайних ситуацій – на 1 млрд. 186 млн. грн., або 75,4 відсотка.

Крім того, надходження акцизного податку з вироблених в Україні нафтопродуктів і транспортних засобів на 2 млрд. 989,4 млн. грн., або 45,9 відс., менші від запланованих на 2011 рік; податку на додану вартість, що сплачується до бюджету переробними підприємствами усіх форм власності за реалізовані ними молоко, молочну сировину та молочні продукти, м'ясо та м'ясопродукти, іншу продукцію переробки тварин, закуплених у живій вазі, – на 1 млрд. 358 млн. грн., або 66,9 відс.; податку на додану вартість при здійсненні митного оформлення природного газу, ввезеного на митну територію України у минулих періодах, з урахуванням штрафних санкцій та пені – на 743,2 млн. грн., або 20,6 відсотка. Загалом за окремими платежами спеціального фонду планові показники не виконано на 11 млрд. 43,9 млн. грн., що підтвердило слушність висновків Колегії Рахункової палати про ризики невиконання доходів спеціального фонду за окремими доходними джерелами, про що зазначалося ще у матеріалах щодо виконання державного бюджету за перше півріччя 2011 року.

Вказані недонадходження коштів до спеціального фонду державного бюджету частково компенсовано перевиконанням плану за іншими окремими доходними джерелами на суму 3 млрд. 733,3 млн. грн., зокрема з акцизного податку з ввезених на митну територію України нафтопродуктів і транспортних засобів – на 1 млрд. 908,3 млн. грн., або 41 відс.; збору при відчуженні легкових автомобілів – на 584,7 млн. грн., або 52,9 відс.; ввізного мита – на 530,8 млн. грн., або 32,8 відс.; збору з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна – на 202,2 млн. грн., або 63,9 відс.; екологічного податку – на 179,3 млн. грн., або 19,8 відсотка.

Загалом плановий обсяг доходів спеціального фонду з урахуванням змін, внесених упродовж бюджетного року розпорядниками коштів, не виконано на 7 млрд. 310,5 млн. грн., або 13,0 відсотка.

2.8. Порівняно з попереднім роком, доходи спеціального фонду зросли на 15 млрд. 651,7 млн. грн., або 47,2 відс., що зумовлено, головним чином, особливостями обліку сум відшкодування податку на додану вартість у доходах державного бюджету в 2010 році.

Відповідно до статті 25 Закону України „Про Державний бюджет України на 2010 рік” і постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2010 № 368 „Про випуск облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість”, частину заборгованості з відшкодування податку на додану вартість в обсязі 16,4 млрд. грн. у 2010 році оформлено облігаціями внутрішньої державної позики з відображенням операції з відшкодування вказаних сум податку в доходах спеціального фонду, що зменшило їх.

Без урахування зазначеної суми відшкодування податку на додану вартість облігаціями внутрішньої державної позики в доходах спеціального фонду в 2010 році, тобто в порівняних умовах, доходи спеціального фонду державного бюджету в 2011 році зменшилися, порівняно з попереднім роком, на 784,2 млн. грн., або 1,6 відсотка. Таке зменшення доходів, а також частки спеціального фонду у доходах державного бюджету на 5,1 відс. пункту зумовлено насамперед тим, що окремі платежі на загальну суму 5,2 млрд. грн., які у 2010 році зараховувалися до спеціального фонду, в 2011 році спрямовувалися, відповідно до Бюджетного кодексу, до загального фонду, зокрема рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України; рентна плата за природний газ, що видобувається в Україні; збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію та збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності. Всього до загального фонду державного бюджету в 2011 році таких платежів надійшло на суму 9,2 млрд. гривень.

Крім того, у 2011 році законом про державний бюджет не передбачалося зарахування до спеціального фонду державного бюджету податкового боргу з податку на прибуток державних вугледобувних підприємств та вугледобувних господарських товариств, 100 відсотків акцій яких належать державі, а також податкового боргу та розстрочених податкових зобов'язань з податку на прибуток НАК „Нафтогаз України” та її підприємств. У 2010 році такі находження становили 4 млрд. гривень.

Також у 2011 році до спеціального фонду не надходили кошти збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з безготівкових операцій з купівлі-продажу іноземної валюти за гривню у зв'язку з його скасуванням. У 2010 році зазначені надходження становили 1 млрд. гривень.

III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ

3.1. Видатки державного бюджету загалом проведені в сумі 333 млрд. 459,5 млн. грн., або 93,8 відс. плану (354 млрд. 190,6 млн. гривень).

Порівняно з 2010 роком, видатки збільшилися на 29 млрд. 870,7 млн. грн., або 9,8 відсотка. Зокрема, найбільше зросли видатки на надання трансфертів місцевим бюджетам – на 17 млрд. 108,8 млн. грн., або 22,0 відс.; економічну діяльність – на 8 млрд. 741,5 млн. грн., або 24,3 відс.; загальнодержавні функції – на 5 млрд. 302,3 млн. грн., або 15,3 відс., що пов'язано зі зростанням обсягу видатків з обслуговування боргу; на громадський порядок, безпеку і судову владу – на 3 млрд. 844,6 млн. грн., або 13,4 відсотка. Водночас менше, ніж у 2010 році, спрямовано видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення – на 5 млрд. 771,1 млн. грн., або 8,3 відс., за рахунок зменшення видатків державного бюджету на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду, і на духовний та фізичний розвиток – на 1 млрд. 335,1 млн. грн., або 25,9 відс., насамперед за рахунок відображення видатків з підготовки і проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу за кодами функціональної класифікації видатків „Економічна діяльність” (таблиця 4).

Таблиця 4

Виконання державного бюджету за видатками

МЛН. ГРН.

№ з/п	Показники	План		Виконано			
		всього	у т. ч. загальний фонд	всього		у т. ч. загальний фонд	
				сума	відс.	сума	відс.
	ВСЬОГО	354 190	295 966	333 459	94,1	287 287	97,1
	з них:						
1.	Загальнодержавні функції	41 198	39 463	39 997	97,1	38 660	98,0
2.	Оборона	14 467	12 035	13 241	91,5	11 862	98,6
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	33 307	28 640	32 415	97,3	28 358	99,0
4.	Економічна діяльність	54 161	31 122	44 772	82,7	27 240	87,5
5.	Охорона навколишнього природного середовища	4 631	2 027	3 008	65,0	1 692	83,5
6.	Житлово-комунальне господарство	1 200	1 135	324	27,0	284	25,1
7.	Охорона здоров'я	10 923	9 081	10 224	93,6	8 548	94,1
8.	Духовний і фізичний розвиток	4 143	3 898	3 830	92,5	3 639	93,4
9.	Освіта	29 277	17 990	27 233	93,0	17 793	98,9
10.	Соціальний захист та соціальне забезпечення	64 367	59 936	63 540	98,7	59 467	99,2
11.	Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	96 516	90 639	94 875	98,3	89 744	99,0

3.2. Видатки загального фонду державного бюджету проведені в сумі 287 млрд. 286,7 млн. гривень. Планові призначення,

встановлені в сумі 295 млрд. 965,9 млн. грн., не виконані на 8 млрд. 679,2 млн. грн., або 2,9 відсотка.

Найбільш значні за обсягами видатки загального фонду на міжбюджетні трансферти – 89 млрд. 743,8 млн. грн., або 31,2 відс. загального обсягу, соціальний захист і соціальне забезпечення – 59 млрд. 466,8 млн. грн., або 20,7 відс., виконання загальнодержавних функцій – 38 млрд. 659,5 млн. грн., або 13,5 відс., громадський порядок, безпеку та судову владу – 28 млрд. 357,8 млн. грн., або 9,9 відс., економічну діяльність – 27 млрд. 240,6 млн. грн., або 9,5 відсотка.

Поточні видатки у 2011 році, порівняно з попереднім роком, збільшилися на 32 млрд. 46,2 млн. грн., або 13,7 відс., – до 266 млрд. 720,7 млн. гривень. Натомість питома вага поточних видатків у загальному обсязі видатків загального фонду зменшилася на 5,7 відс. пункту і становила 92,8 відсотка. Зокрема, внаслідок надання додаткових дотацій і субвенцій бюджетам інших рівнів, підвищення розміру мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму найбільше збільшився обсяг поточних трансфертів органам державного управління інших рівнів – на 12 млрд. 832,4 млн. грн., або 17,9 відс., – до 84 млрд. 654,1 млн. грн., субсидій і поточних трансфертів підприємствам (установам, організаціям) – на 10 млрд. 914,7 млн. грн., або в 6,2 раза, – до 13 млрд. 27,5 млн. грн., та на оплату праці працівників бюджетних установ з нарахуваннями – на 2 млрд. 959,7 млн. грн., або 6,0 відс., – до 51 млрд. 910,8 млн. гривень.

Обсяг капітальних видатків, порівняно з 2010 роком, збільшився на 16 млрд. 925,6 млн. грн., або в 5,6 раза, і становив 20 млрд. 566,0 млн. грн., або 7,2 відс. видатків загального фонду. З них найбільш вагомі видатки на капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) – 9 млрд. 933,8 млн. грн., або 48,3 відс., капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів – 5 млрд. 89,7 млн. грн., або 24,7 відс., придбання обладнання і предметів довгострокового користування – 2 млрд. 154,8 млн. грн., або 10,5 відсотка.

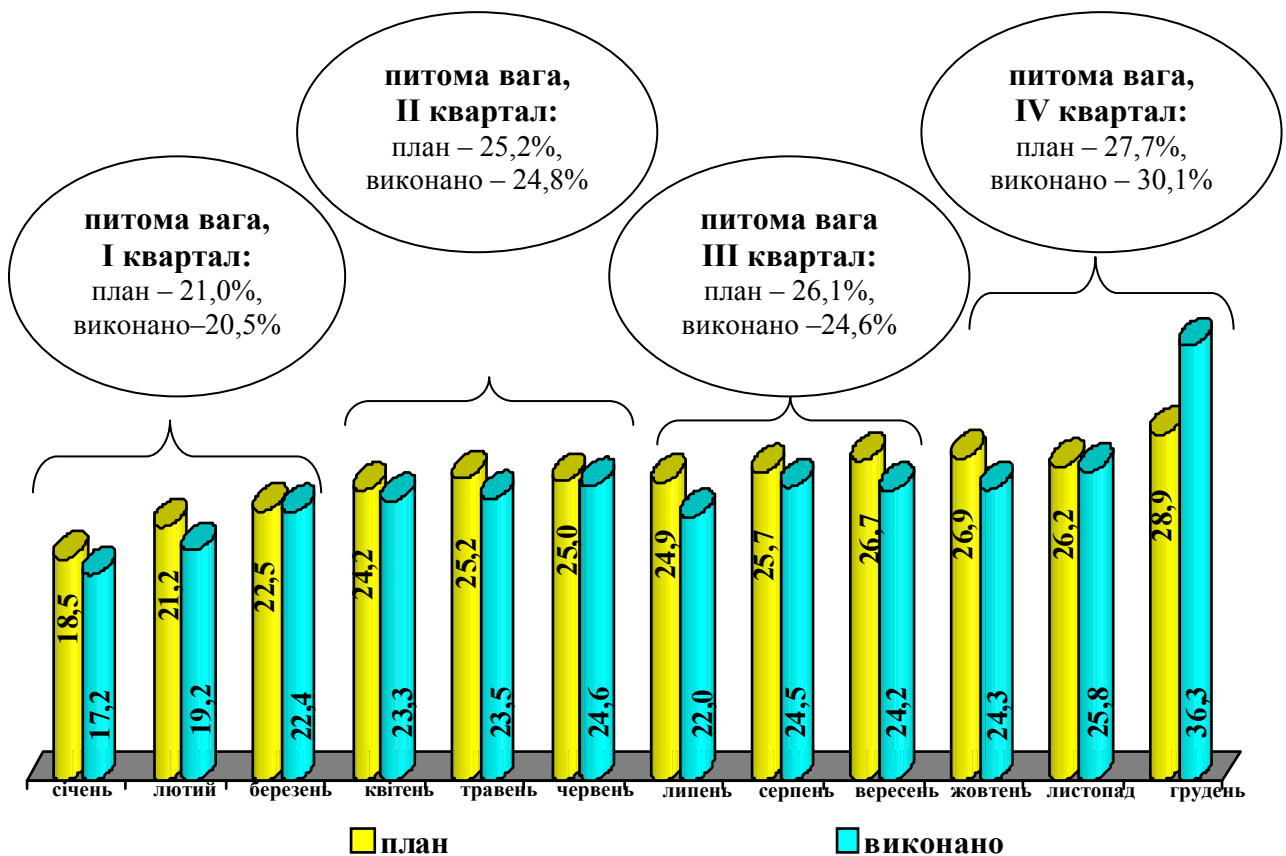
Видатки за рахунок державних капітальних вкладень становили лише 10,9 відс. капітальних видатків і проведені не в повному обсязі. На виконання планових видатків на державні капітальні вкладення в сумі 2 млрд. 232,7 млн. грн. спрямовано 1 млрд. 924,5 млн. грн., із яких використано 1 млрд. 520,4 млн. грн., або 68,1 відс. плану. При цьому в четвертому кварталі освоєно 1 млрд. 180,5 млн. грн., або 52,9 відс. плану, з них у грудні – 752,3 млн. грн., або 33,7 відс. плану. У повному обсязі проведено видатки лише за 22 бюджетними програмами з 95 на загальну суму 643,0 млн. грн., або 28,8 відс. плану.

Видатки загального фонду, що визначені статтею 55 Бюджетного кодексу захищеними, передбачені в сумі 246 млрд. 284,9 млн. грн., або 83,2 відс. загального обсягу. Вказані видатки проведено в сумі 245 млрд. 355,5 млн. грн., або 99,6 відс. плану.

3.3. Значна частина видатків бюджету традиційно здійснена в кінці року. У жовтні – грудні головні розпорядники бюджетних коштів провели видатків на суму 86 млрд. 421,2 млн. грн., або 30,1 відс. річних обсягів, із них у жовтні – 24 млрд. 286,2 млн. грн., або 8,5 відс., листопаді – 25 млрд. 832,5 млн. грн., або 9,0 відс., грудні – 36 млрд. 302,5 млн. грн., або 12,6 відс. (діаграма 5).

Діаграма 5. Виконання загального фонду державного бюджету в 2011 році

млрд. грн.

Міністерство енергетики та вугільної промисловості в грудні провело видатки в сумі 2 млрд. 90,9 млн. грн., або 20,8 відс. річного обсягу, з них на технічне переоснащення державних вугле- та торфодобувних підприємств, у тому числі через здешевлення кредитів, отриманих ними у 2010 – 2011 роках, а також фінансування програми реновації гірничошахтного обладнання, – 1 млрд. 30,0 млн. грн., або 53,9 відс. річного плану, охорону праці та підвищення техніки безпеки на вугледобувних підприємствах, а саме на оснащення новітніми приладами контролю за параметрами шахтної атмосфери та засобами контролю параметрів дегазації, – 40,2 млн. грн., або 61,9 відс., заходи з реалізації Державної цільової економічної програми „Ядерне паливо” – 25,0 млн. грн., або 39,2 відсотка.

Міністерство охорони здоров'я в грудні провело видатки в сумі 1 млрд. 736,5 млн. грн. або 28,6 відс. річного обсягу, з них на забезпечення медичних заходів з боротьби з туберкульозом, профілактики і лікування СНІДу, лікування онкологічних хворих – 518,4 млн. грн., або 75,6 відс. плану, забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру – 258,3 млн. грн., або 49,2 відс., на діагностику і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та нових медичних технологій у клініках науково-дослідних установ і в вищих навчальних медичних закладах – 143,4 млн. грн., або 35,8 відсотка.

Міністерство аграрної політики та продовольства провело в грудні видатки в сумі 1 млрд. 48,5 млн. грн., або 19,1 відс. річного обсягу. При цьому на здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів і компенсації лізингових платежів – 230,0 млн. грн., або 36,7 відс. річного плану, фінансову підтримку створення оптових ринків сільськогосподарської продукції – 124,5 млн. грн., або 59,3 відс., на селекцію в рослинництві – 20,8 млн. грн., або 69,4 відсотка.

Національна академія медичних наук в грудні провела видатки в сумі 536,8 млн. грн., або 30,9 відс. річних обсягів, у тому числі на діагностику і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та нових медичних технологій у клініках науково-дослідних установ – 287,4 млн. грн., або 28,6 відс. річного плану, будівництво лабораторно-поліклінічного корпусу з відділенням реабілітації, реконструкцію будівель та придбання обладнання для Інституту отоларингології ім. професора О.С. Коломійченка – 112,6 млн. грн., або 86,6 відс., на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів і придбання обладнання Державною установою „Інститут нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова” – 53,2 млн. грн., або 59,1 відсотка.

3.4. Кабінет Міністрів України не забезпечив своєчасного визначення і затвердження переліку державних замовників, обсягів та складу державного замовлення, що передбачено Законом України від 22.12.95 № 493 „Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб”. Зазначене призвело до використання бюджетних коштів з порушенням законодавства і засвідчило, що державне замовлення на закупівлю товарів, виконання робіт, надання послуг для державних потреб з кожним роком все більше стає формальним.

Постанова Кабінету Міністрів України від 22.06.2011 № 673 „Про державне замовлення на закупівлю товарів, виконання робіт, надання послуг для державних потреб у 2011 році” набрала чинності з 01.07.2011, тобто півроку виконання державного бюджету здійснювалося за відсутності затверджених обсягів державного замовлення і переліку державних замовників. Таким чином, за відсутності державного замовлення окремі головні розпорядники здійснювали використання коштів за бюджетними програмами, видатки за якими передбачалися тільки у разі сформованого державного замовлення.

Так, статтею 5 Закону України від 23.09.97 № 539/97 „Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації” передбачено висвітлення діяльності органів державної влади за наявності сформованого державного замовлення. Незважаючи на вимоги зазначеного Закону, Апарат Верховної Ради України впродовж першого півріччя 2011 року за КПКВК 0111080 „Висвітлення діяльності народних депутатів України через засоби телебачення і радіомовлення” використав з порушенням законодавства 3,2 млн. гривень.

Відповідно до Положення про державне замовлення на виробництво і розповсюдження теле- та радіопрограм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2004 № 918, видатки на виробництво і розповсюдження теле- та радіопрограм здійснюються за наявності державного замовлення. Проте Державний комітет телебачення та радіомовлення впродовж січня – червня 2011 року використав за КПКВК 1701080 „Виробництво та розповсюдження телерадіопрограм для державних потреб” 186,3 млн. грн. і за КПКВК 1701150 „Трансляція телерадіопрограм, вироблених для державних потреб” – 18,1 млн. гривень.

Аналогічні порушення мали місце і при виконанні інших бюджетних програм. Зокрема, Міністерство аграрної політики та продовольства і Міністерство економічного розвитку та торгівлі також здійснювали видатки за відсутності затверджених обсягів державного замовлення за КПКВК 2803040 „Збереження, відтворення та забезпечення раціонального використання земельних ресурсів” – 1,3 млн. грн., КПКВК 2803030 „Проведення земельної реформи” – 0,3 млн. грн. і КПКВК 1201090 „Підвищення кваліфікації державних службовців у сфері економіки” – 0,5 млн. гривень.

3.5. Кабінет Міністрів України не забезпечив належного виконання державного бюджету в частині його нормативно-правового врегулювання відповідно до статей 20 і 97 Бюджетного кодексу.

Правовий аналіз рішень Кабінету Міністрів України, прийнятих на виконання бюджетних програм, засвідчив, що окремі з них не відповідають вимогам Бюджетного кодексу.

Згідно з нормами частини четвертої статті 20 Бюджетного кодексу, відповідальним виконавцем бюджетної програми може бути головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами, виконання яких забезпечується його апаратом, та/або розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня, який виконує бюджетні програми у системі головного розпорядника. Крім цього, зазначеною нормою встановлено, що відповідальний виконавець бюджетних програм у процесі їх виконання забезпечує цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації відповідних бюджетних програм у межах визначених бюджетних призначень.

Всупереч зазначеним вимогам Бюджетного кодексу Кабінет Міністрів України прийняв ряд постанов щодо використання коштів державного бюджету, в яких відповідальними виконавцями бюджетних програм визначено не розпорядників, а одержувачів бюджетних коштів:

- від 09.02.2011 № 82 „Питання використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з ведення лісового і мисливського господарства, створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг”, якою внесено зміни до порядку використання зазначених коштів і визначено відповідальними виконавцями бюджетних програм об’єднання та підприємства, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів;

- від 28.02.2011 № 157, що затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для придбання повітряних суден, в якому відповідальним виконавцем визначено державне авіаційне підприємство „Україна”;

- від 09.03.2011 № 247, що затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті Міністерству культури за бюджетними програмами „Фінансова підтримка національних театрів”, „Фінансова підтримка національних та державних художніх колективів, концертних і циркових організацій”, „Фінансова підтримка національних творчих спілок у сфері культури і мистецтва”, яким визначено, що відповідальними виконавцями бюджетних програм є національні театри, національні та державні художні колективи, концертні і циркові організації, національні творчі спілки та їх регіональні відділення у сфері культури і мистецтва;

- від 11.03.2011 № 249, що затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки державним музичним колективам, яким визначено, що відповідальними виконавцями бюджетної програми є державні музичні колективи, що належать до сфери управління Державного комітету телебачення і радіомовлення;

- від 17.03.2011 № 276, що затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення функціонування національної системи пошуку і рятування в морському пошуково-рятувальному районі України, яким відповідальним виконавцем бюджетної програми визначено державне підприємство „Морська аварійно-рятувальна служба”;

- від 27.04.2011 № 450, що затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки творчих спілок у сфері засобів масової інформації, яким відповідальними виконавцями бюджетної програми визначено Національну спілку журналістів та її територіальні організації.

Відповідно до частини сьомої статті 20 і частини другої статті 97 Бюджетного кодексу, порядок використання коштів за бюджетними програмами та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, які

вперше визначені законом про державний бюджет, затверджуються Кабінетом Міністрів України протягом 30 днів з дня набрання ним чинності. Проте з 37 бюджетних програм, що вперше визначені Законом України „Про Державний бюджет України на 2011 рік”, лише за двома програмами рішення прийняті з дотриманням встановлених вимог Бюджетного кодексу, а решта приймалися із запізненням від кількох днів до шести місяців, зокрема:

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для створення електронної інформаційної системи „Електронний Уряд”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2011 № 844;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для створення та провадження Національної автоматизованої інформаційної системи департаменту Державної автомобільної інспекції, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 № 507;

- Порядок і умови надання у 2011 році субвенції з державного бюджету обласному бюджету Донецької області на будівництво центру позитронно-емісійної томографії-комп'ютерної томографії, капітальний ремонт та реконструкцію лікарняних споруд та закупівлю високовартісного медичного обладнання для Донецького обласного клінічного територіального медичного об'єднання, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 № 304.

Також з порушенням частини сьомої статті 20 Бюджетного кодексу Кабінет Міністрів України затвердив ряд порядків використання бюджетних коштів, у яких не визначені цілі використання коштів за бюджетними програмами і не містяться підстави та/або критерії залучення одержувачів бюджетних коштів до виконання бюджетної програми, а саме:

- Порядок використання коштів державного бюджету для надання громадянам правової допомоги в кримінальних справах за рахунок держави, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 № 50;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання Державної цільової програми підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 № 97;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для проведення заходів з неолімпійських видів спорту і масових заходів з фізичної культури, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09.02.2011 № 92;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 143.

Крім того, упродовж 2011 року Кабінет Міністрів України прийняв 29 постанов, якими затверджено порядки використання коштів за відповідними бюджетними програмами, що не містять заходів впливу на головного розпорядника, розпорядників коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у разі невиконання ними бюджетної програми.

3.6. Недоліки в плануванні й організації проведення видатків зумовили необхідність прийняття Кабінетом Міністрів України непослідовних і неправомірних рішень про перерозподіл бюджетних призначень як між програмами, так і головними розпорядниками бюджетних коштів.

Кабінет Міністрів України, користуючись правом, наданим статтею 23 Бюджетного кодексу, здійснював перерозподіл затверджених бюджетних призначень, змінюючи напрями використання коштів. Упродовж 2011 року Кабінетом Міністрів України прийнято 150 рішень про перерозподіл коштів державного бюджету на загальну суму 7,4 млрд. грн., або 2,6 відс. затверджених призначень. Найбільшу кількість рішень прийнято щодо перерозподілу бюджетних призначень Міністерства фінансів (21 – 2,6 млрд. грн.), Міністерства освіти і науки, молоді та спорту (13 – 240,4 млн. грн.), Міністерства внутрішніх справ (6 – 191,2 млн. гривень). Зазначене свідчить про наявні недоліки у плануванні видатків.

Так, затвержені законом про державний бюджет видатки за КПКВК 3501430 „Створення єдиної інформаційно-аналітичної системи обліку та управління коштами соціальної сфери та пенсійного забезпечення і запровадження електронної соціальної картки” у сумі 200 млн. грн. не проводилися, оскільки впродовж року Кабінет Міністрів України п'ятьма рішеннями (постанова від 30.05.2011 № 595 і розпорядження від 16.05.2011 № 412-р, від 11.05.2011 № 414-р, від 27.04.2011 № 415-р і від 07.11.2011 № 1132) зменшив встановлений обсяг зазначеної бюджетної програми та спрямував 199,9 млн. грн. на проведення державних капітальних видатків.

Міністерству фінансів на 2011 рік передбачалися видатки за КПКВК 3501420 „Заходи щодо організації функціонування на Поліграфкомбінаті „Україна” обладнання з персоніфікації бланків паспорта громадянина України для виїзду за кордон” у сумі 10 млн. гривень. Кабінет Міністрів України постановою від 15.06.2011 № 640 „Про перерозподіл деяких видатків, передбачених у 2011 році Міністерству фінансів, та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України” весь обсяг видатків за вказаною програмою спрямував на державні капітальні видатки.

Крім цього, окремі рішення Уряду про перерозподіл бюджетних призначень не узгоджуються з вимогами частини десятої статті 23 Бюджетного кодексу, якими встановлено, що зміни розмірів, мети та обмеження в часі бюджетних призначень здійснюються за наявності в законі про державний бюджет відповідного положення. Зокрема, розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 468-р, від 18.05.2011 № 442-р і від 04.04.2011 № 266-р передбачено створення нових бюджетних програм при

здійсненні перерозподілу видатків Міністерства фінансів, Міністерства надзвичайних ситуацій і Міністерства екології та природних ресурсів.

3.7. Проведення у 2011 році видатків передбачалося за 894 бюджетними програмами (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування державного боргу і резервного фонду), з яких у плановому обсязі проведено видатки за 331 програмою на суму 132 млрд. 662,5 млн. грн., або 44,8 відс. плану. За 492 програмами видатки проведено в сумі, що на 6 млрд. 773,9 млн. грн. менше передбачених планом. Не розпочато використання коштів за 51 програмою на суму 508,8 млн. гривень.

Окремі головні розпорядники бюджетних коштів у 2011 році не забезпечили повного розподілу і спрямування отриманих асигнувань на здійснення видатків (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування державного боргу і резервного фонду). У результаті, з 181 млрд. 394,6 млн. грн. відкритих асигнувань не спрямовано на виконання бюджетних програм 4 млрд. 583,6 млн. грн., або 2,5 відсотка. При цьому, в найбільших обсягах на виконання бюджетних програм не спрямували асигнувань Національне агентство з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів – 1 млрд. 605,7 млн. грн., Міністерство енергетики та вугільної промисловості – 620,1 млн. грн., Міністерство фінансів – 340,5 млн. грн., Міністерство оборони – 289,7 млн. грн., Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження – 279,8 млн. грн., Міністерство охорони здоров'я – 228,8 млн. грн., Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства – 226,8 млн. грн. і Міністерство екології та природних ресурсів – 120,0 млн. гривень.

У найбільших обсягах планові призначення не виконали:

Національне агентство з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів – на 1 млрд. 787,4 млн. грн., або 26,2 відс. плану, з них на виконання Державної цільової програми з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу – на 1 млрд. 736,6 млн. грн., або 28,6 відсотка;

Міністерство енергетики та вугільної промисловості – на 711,6 млн. грн., або 6,6 відс. плану, з них на технічне переоснащення державних вугле- та торфодобувних підприємств, у тому числі через здешевлення кредитів, отриманих ними у 2010 – 2011 роках, а також фінансування програми реновації гірничошахтного обладнання – на 537,3 млн. грн., або 28,2 відсотка;

Міністерство охорони здоров'я – на 363,3 млн. грн., або 6,0 відс. плану, з них на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру – на 63,2 млн. грн., або 12,0 відс., спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу, що надається

загальнодержавними закладами охорони здоров'я, – на 40,8 млн. грн., або 6,3 відсотка;

Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження – на 320,2 млн. грн., або 51,1 відс. плану, з них на реалізацію Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 – 2015 роки – на 318,0 млн. грн., або 53,0 відсотка;

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту – на 176,0 млн. грн., або 1,3 відс. плану, з них на інформатизацію та комп'ютеризацію загальноосвітніх навчальних закладів – на 76,0 млн. грн., або 72,4 відс., проведення навчально-тренувальних зборів і змагань з олімпійських видів спорту – на 16,7 млн. грн., або 8,0 відсотка;

Національна академія медичних наук – на 130,3 млн. грн., або 7,5 відс., з них на розробку проектно-кошторисної документації, будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт корпусів Інституту епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського – на 41,7 млн. грн., або 100 відс., розробку проектно-кошторисної документації і будівництво лікувально-реабілітаційного корпусу, капітальний ремонт споруд та придбання медичного обладнання для Національного інституту серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова – 24,5 млн. грн., або 24,5 відсотка.

3.8. Кабінет Міністрів України прийняв у 2011 році 36 розпоряджень про виділення з резервного фонду коштів на суму 504,4 млн. грн., що становить 71,5 відс. плану (705,3 млн. грн.), з них на заходи, пов'язані з попередженням і ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного характеру – 367,0 млн. грн., або 72,8 відс., та на інші заходи – 137,4 млн. грн., або 27,2 відсотка.

На виконання зазначених рішень Державна казначейська служба відкрила головним розпорядникам асигнувань згідно з планом на суму 464,9 млн. грн., з яких використано 426,8 млн. грн., або 91,8 відсотка. Зокрема, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.12.2011 № 1286-р із виділених з резервного фонду державного бюджету Державному управлінню справами 4,0 млн. грн. для проведення невідкладних аварійно-відновлюваних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, що склалася 18 і 19 жовтня 2011 року в прибережній зоні Чорного моря, використано лише 35,4 тис. грн., або 0,9 відсотка. На проведення заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на території смт Солотвино Тячівського району Закарпатської області розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 № 357-р виділено 98,1 млн. грн., з яких використано 87,5 млн. грн., або 89,2 відсотка.

У порушення вимог пункту 7 Порядку використання коштів резервного фонду бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 № 415, в частині заборони використання коштів резервного фонду на додаткові заходи, що забезпечують виконання бюджетної програми (функції), призначення на яку затверджено в бюджеті, Кабінет Міністрів

України розпорядженням від 17.08.2011 № 785-р виділив Міністерству надзвичайних ситуацій 50,0 млн. грн. на закупівлю лікарських засобів для лікування осіб, хворих на гемофілію, та передачі їх Міністерству охорони здоров'я, з яких у вересні – грудні використано 49,7 млн. грн., або 99,4 відс., решту коштів у кінці року вилучено до бюджету. Водночас у державному бюджеті на 2011 рік Міністерству охорони здоров'я за бюджетною програмою за КПКВК 2301400 „Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру” передбачено призначення на закупівлю лікарських засобів для хворих на гемофілію в сумі 525,0 млн. грн., з яких використано 461,8 млн. грн., або 88,0 відс. плану.

3.9. Проведені Рахунковою палатою впродовж 2011 року і січня – березня 2012 року аудити й інші контрольні заходи виконання державних і бюджетних програм засвідчили наявність недоліків у використанні бюджетних коштів та прийнятті управлінських рішень, що призвели до неефективного їх використання.

3.9.1. Міністерство охорони здоров'я не запровадило ефективної системи забезпечення хворих лікарськими засобами і виробами медичного призначення за рахунок коштів державного бюджету. В результаті соціально незахищені верстви населення не отримували життєво необхідної медичної допомоги вчасно і в повному обсязі.

Аудитом ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству охорони здоров'я України на закупівлю лікарських засобів, виробів медичного призначення та послуг для забезпечення хворих медичною допомогою, встановлено, що Міністерство не запровадило державної системи моніторингу цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення, не розробило державних соціальних нормативів визначення гарантованого рівня медичної допомоги та нормативів забезпечення медикаментами, клінічних протоколів і реєстрів хворих. У результаті не реалізуються програмні заходи, спрямовані на поліпшення здоров'я дітей та окремих груп населення, запобігання і зниження інвалідності, а кошти державного бюджету використовуються для безсистемної закупівлі лікарських засобів і виробів медичного призначення.

Зокрема, не створені реєстри вродженої та спадкової патології і репродуктивних втрат, не забезпечено функціонування реєстру хворих на гіпофізний нанізм, хворобу Гоше та гемофілію. Як наслідок, планування видатків державного бюджету на придбання лікарських засобів та виробів медичного призначення відбувалося за відсутності достовірної інформації про кількість хворих.

Моніторинг цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення проводився не за всіма їх найменуваннями, неповним був реєстр оптово-відпускних цін на лікарські засоби, централізована їх закупівля здійснювалася за завищеними цінами.

Міністерство не забезпечило організації централізованих закупівель лікарських засобів та виробів медичного призначення відповідно до вимог чинного законодавства. Як наслідок, відкриті торги із закупівлі ліків для хворих на гемофілію, проведені у квітні – серпні 2011 року, на суму 106,7 млн. грн. не відбулися. В умовах критичної ситуації із забезпеченням ліками хворих Кабінет Міністрів України розпорядженням від 17.08.2011 № 785-р виділив Міністерству з питань надзвичайних ситуацій з резервного фонду державного бюджету кошти в сумі 50,0 млн. грн. для їх придбання, хоча до повноважень вказаного головного розпорядника закупівля лікарських засобів для поточного забезпечення хворих не належить.

Не організовано ефективного розподілу лікарських засобів. Графіки поставок до лікувальних закладів лікарських засобів та виробів медичного призначення Міністерство упродовж 2010 – 2011 років не складало і до регіонів не доводило.

3.9.2. Аудитом про результати ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури на бібліотечну справу, встановлено, що управлінські рішення головного розпорядника не забезпечили розвитку бібліотечної справи, яка є важливою складовою культурного, інформаційного й освітнього простору країни.

У порушення статті 16 Закону України від 27.01.95 № 32/95-ВР „Про бібліотеки та бібліотечну справу” і Положення про Державний реєстр національного культурного надбання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.92 № 466, Міністерство культури не сформувало за рахунок коштів державного бюджету Державний реєстр національного культурного надбання. Тому неможливо визначити загальну кількість особливо цінних і рідкісних видань, які мають важливе значення для формування національної свідомості українського народу і визначають його внесок у всесвітню культурну спадщину. Крім того, Міністерство не забезпечило об’єднання в єдину бібліотечно-інформаційну систему всіх бібліотек країни.

Недотримання Міністерством культури вимог статті 27 зазначеного Закону і постанови Кабінету Міністрів України від 10.08.93 № 615 „Про заходи щодо вдосконалення охорони об’єктів державної та інших форм власності” в частині належного зберігання бібліотечних фондів і охорони важливих об’єктів культури призвело до викрадення з читального залу Національної історичної бібліотеки України двох стародруків ХІХ століття, ринкова вартість яких становить понад 0,4 млн. гривень.

Кількість відвідувачів та користувачів бібліотечними фондами з кожним роком зменшується, оскільки наявні книги застарілі і не користуються попитом, при цьому практично відсутні нові надходження.

3.9.3. Внаслідок відсутності єдиної цілісної системи організації літнього оздоровлення і відпочинку дітей погіршилася якість оздоровчих послуг і зменшилася кількість оздоровлених дітей.

Аудитом ефективності використання коштів державного бюджету на заходи з літнього оздоровлення дітей у 2010 – 2011 роках встановлено неналежну організацію літнього оздоровлення та відпочинку дітей. Державний реєстр дитячих закладів оздоровлення та відпочинку є неповним і налічує лише 512 закладів, або 28,3 відс. їх загальної кількості. Матеріальна база дитячих оздоровчих закладів погіршується, поступово відбувається заміна якісних оздоровчих послуг на менш затратний відпочинок у пришкільних таборах з денним перебуванням.

Міністерству освіти і науки, молоді та спорту, Міністерству аграрної політики, Міністерству соціальної політики та Державному управлінню справами для забезпечення оздоровлення та відпочинку дітей у державному бюджеті на 2010 – 2011 роки передбачалися кошти в сумі 853,3 млн. грн., з яких використано 794,8 млн. грн., або 93,1 відсотка.

За відсутності погоджених з Міністерством фінансів планів оздоровлення та відпочинку дітей Міністерство освіти і науки, молоді та спорту власними наказами надало можливість закладам позашкільної освіти використовувати кошти державного бюджету на проведення оздоровчо-масових заходів, які, відповідно до Закону України від 04.09.2008 № 375-VI „Про оздоровлення та відпочинок дітей”, не є заходами з оздоровлення та відпочинку дітей. Загалом на такі цілі в 2010 – 2011 роках використано 1,2 млн. гривень. Зокрема, за рахунок коштів державного бюджету оплачувалися керівники команд, послуги організаторів змагань, суддів і тренерів; проводилися витрати на придбання друкованої продукції, побутової техніки, канцтоварів, призів і нагород для проведення змагань, зборів, фестивалів, колоквиумів; здійснювався поточний ремонт приміщень, ремонт водопроводу та технологічного обладнання оздоровчих комплексів, що є структурними підрозділами позашкільних закладів.

Міністерство аграрної політики здійснювало оздоровлення та відпочинок дітей працівників агропромислового комплексу шляхом часткової оплати вартості путівки, що унеможливило проведення конкурсних торгів на закупівлю оздоровчих послуг відповідно до законодавства з питань державних закупівель. У результаті вартість путівок для дітей працівників агропромислового комплексу була завищеною. Зокрема, влітку 2011 року путівки для дітей працівників агропромислового комплексу до дитячого оздоровчого табору санаторного типу „Чайка” (Київська обл.) коштували 4050 грн., що на 1131 грн., або 38,7 відс., більше, ніж закуповувало за процедурами державних закупівель Міністерство соціальної політики для оздоровлення дітей, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. Крім того, незначний розмір відшкодування витрат (у 2010 році – 665 грн., у 2011 році – 725 грн.) призвів до відмов батьків від оздоровлення дітей.

Міністерство соціальної політики не забезпечило організації надання послуг з оздоровлення дітей, потерпілих внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС. Придбання путівок здійснювалося з порушеннями

законодавства з питань закупівель. У 2010 році в 10 областях потерпілі діти влітку взагалі не оздоровлювалися. У 2011 році надання послуг з оздоровлення розпочалося в травні. Залишилися невикористаними 3 452, або 4,6 відс., розподілених путівок для оздоровлення постраждалих дітей до 18 років та дітей у супроводі дорослих, насамперед через відміну заїздів, небажання батьків оздоровлювати дітей в інших областях і складне транспортне сполучення.

3.9.4. Міністерство енергетики та вугільної промисловості впродовж 2009 – 2011 років не забезпечило ефективного використання коштів державного бюджету на фізичний захист ядерних матеріалів та ядерних установок.

У сфері фізичного захисту ядерних і радіаційних об'єктів Міністерства, зокрема колишнього виробничого об'єднання „Придніпровський хімічний завод”, є низка нерозв'язаних проблем.

Зокрема, через відсутність власника хвостосховища радіоактивних відходів „С. Лазо” площею понад 3 га, що знаходиться в межах м. Дніпродзержинська, не вирішено питання реконструкції його огороження і забезпечення належного фізичного захисту від несанкціонованого проникнення на територію. Жоден з чотирьох об'єктів інженерно-технічних засобів охорони території колишнього виробничого об'єднання „Придніпровський хімічний завод” не завершений і не введений в експлуатацію. Строки їх будівництва постійно переносилися, що призводило до збільшення вартості будівельних робіт.

Обсяги фінансового забезпечення будівництва та реконструкції захисних об'єктів, придбання і впровадження сучасних технічних засобів охорони щороку скорочуються, а матеріального забезпечення осіб, що здійснюють нагляд, перевірку та функціонування систем фізичного захисту, навпаки, збільшуються. Так, при зростанні протягом 2009 – 2011 років обсягів видатків на фізичний захист майже в 2,5 раза, порівняно з 2008 роком, близько 70 відс. бюджетних коштів використано на утримання та матеріальне забезпечення особового складу, а капітальні видатки щороку зменшувалися на 8 – 9 відсотків. Таким чином, реконструкція і підтримання у відповідному стані захисних об'єктів, придбання і впровадження сучасних технічних засобів охорони фінансувалися за залишковим принципом.

Упродовж десяти років Міністерство не розробило і Кабінет Міністрів України не затвердив державної цільової програми з питань ядерної безпеки, в тому числі фізичного захисту ядерних та радіаційних об'єктів. Як наслідок, формування бюджетної програми на здійснення заходів з фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та інших джерел іонізуючого випромінювання здійснювалось безсистемно, на підставі окремих нормативно-правових актів та доручень Уряду.

3.9.5. Аудит про результати ефективності використання коштів державного бюджету, затверджених Державній архівній службі на формування Національного архівного фонду та архівну справу, засвідчив,

що галузь архівної справи розвивається вкрай повільно, управлінські рішення не забезпечили виконання поставлених Кабінетом Міністрів України завдань.

Затверджена Кабінетом Міністрів України Державна програма розвитку архівної справи на 2006 – 2010 роки в результаті недостатнього спрямування коштів залишилася невиконаною. Зокрема, не створено належних умов для зберігання документів Національного архівного фонду, незадовільно впроваджуються новітні інформаційно-комунікаційні технології, що є ризиком надійного і довготривалого збереження електронних архівних документів. Також не розроблено Концепцію наукового забезпечення розвитку архівної справи.

Державна архівна служба порушила вимоги Порядку утворення та діяльності комісій з проведення експертизи цінності документів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 № 1004, в частині забезпечення належної роботи з виявлення унікальних документальних пам'яток. Також не виконувалися вимоги законодавства і нормативно-правових актів щодо збереження Національного архівного фонду, розміщення центральних державних архівів у власних приміщеннях та не створені належні умови для зберігання архівних документів і виготовлення страхових копій, внаслідок чого протягом трьох останніх років втрачено 29 документів, пошкоджено 10,3 тис. документів, а 20,6 тис. справ знаходяться в розшуку.

Крім того, Державна архівна служба неефективно використала 18,9 млн. грн., спрямованих на реконструкцію і розвиток комплексу споруд центральних державних архівів, оскільки придбане обладнання й устаткування понад три роки знаходиться на зберіганні без його використання, та не реалізуються результати досліджень п'яти прикладних наукових розробок, на виконання яких спрямовано 1,0 млн. гривень.

3.9.6. Діяльність Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства щодо забезпечення населення України питною водою гарантованої якості є незадовільною та неефективною.

Забезпечення населення України якісною і безпечною для здоров'я людини питною водою є одним із найбільш соціально важливих питань та належить до найважливіших проблем державного значення. Проте якісних змін у даній сфері не відбулося. Сталими є тенденції до забруднення водних об'єктів і збільшення втрат води в системах водопостачання, що становлять третину обсягів споживання всієї води, а в окремих регіонах досягають 40 – 50 відсотків.

Не забезпечено фінансування заходів Загальнодержавної програми „Питна вода України” в запланованих обсягах. Із затверджених законом про державний бюджет коштів у сумі 400,2 млн. грн. Міністерство фінансів виділило 264,9 млн. грн., з яких використано 154,2 млн. грн., а 110,7 млн. грн. повернено до державного бюджету. Значна частина бюджетних асигнувань (94,7 млн. грн., або 23,7 відс.) виділена Міністерством фінансів в останні дні

грудня 2011 року і платежі на оплату виконання заходів програми Державною казначейською службою не проведені. Неefективне управління бюджетними коштами органами державної виконавчої влади призвело до зменшення виконання необхідних обсягів робіт. В окремих регіонах роботи взагалі не були розпочаті (Полтавська область, м. Севастополь) або виконувалися в незначних обсягах (Черкаська та Київська області).

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства в порушення норм чинного законодавства включало до переліків проектів об'єкти без їх попереднього розгляду і затвердження комісією з відбору проектів та погодження Міністерства фінансів, тобто фактично ці об'єкти відбиралися в непрозорий спосіб і в ручному режимі.

У жовтні 2011 року напрями виконання вищевказаної програми змінені. Зокрема, з документа виключені заходи з виконання робіт з розвитку і реконструкції систем водопостачання та водовідведення, на які передбачалося спрямувати 99,6 відс. загального обсягу фінансування. Натомість передбачено нове завдання з доведення якості питної води до встановлених нормативів шляхом впровадження індивідуальних і колективних установок доочищення води, на що має бути спрямовано 48,0 відс. загального обсягу бюджетного фінансування. При цьому джерела покриття витрат на експлуатацію таких установок та їх вплив на збільшення вартості питної води для кінцевого споживача не визначені. Це свідчить про відсутність послідовної і системної державної політики у зазначеній сфері та все більшу комерціалізацію житлово-комунального господарства.

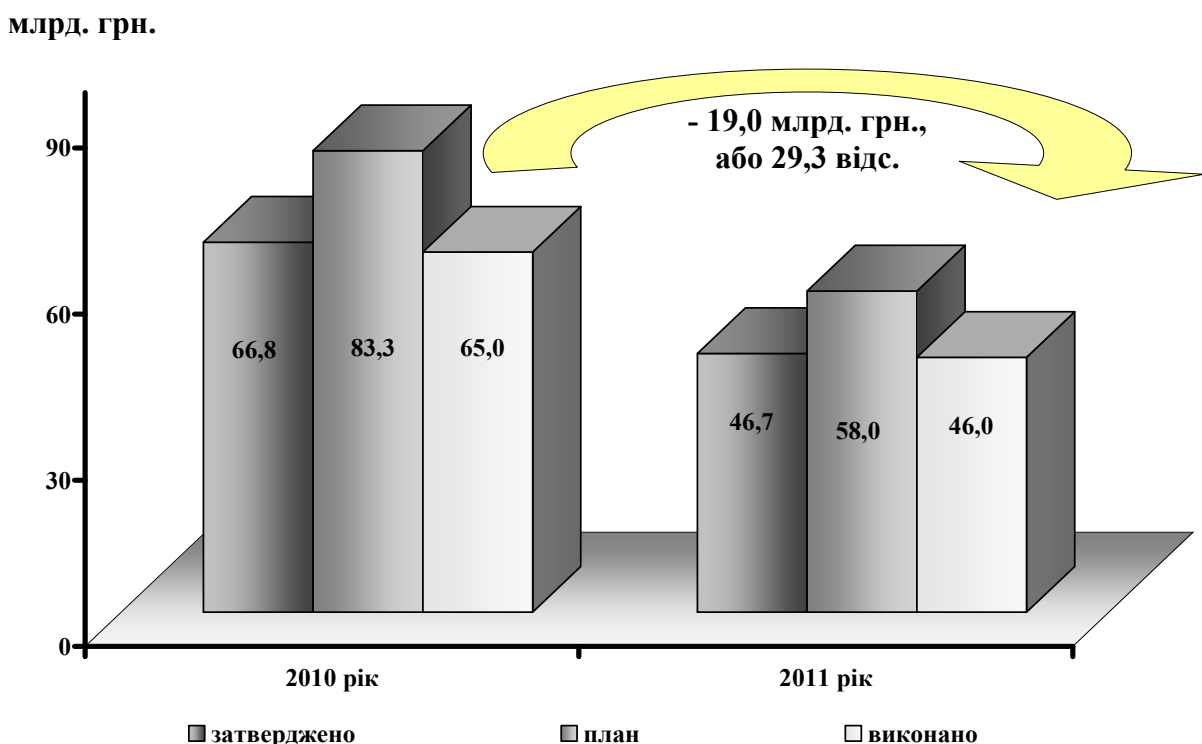
3.10. Видатки спеціального фонду проведені в сумі 46 млрд. 172,8 млн. грн., або 98,8 відс. призначень (46 млрд. 724,4 млн. грн.) і 79,3 відс. плану (58 млрд. 224,7 млн. гривень). Таким чином, у 2011 році не виконані як затверджені, так і планові показники на 551,6 млн. грн., або 1,2 відс., та 12 млрд. 51,9 млн. грн., або 20,7 відс., відповідно. Порівняно з 2010 роком, змінилися як обсяг видатків спеціального фонду – на 19 млрд. 101,0 млн. грн., або 29,3 відс., так і їх частка в загальному обсязі видатків державного бюджету – на 7,7 відс. пункту, до 13,8 відс. (діаграма б).

Бюджетним кодексом встановлено, що виключно законом про бюджет визначаються надходження та витрати державного бюджету. Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується Міністерством фінансів відповідно до затверджених бюджетних призначень. Протягом бюджетного періоду Міністерство фінансів забезпечує відповідність розпису державного бюджету встановленим бюджетним призначенням. Однак за підсумками 2011 року показники розпису видатків спеціального фонду перевищували затверджені законом обсяги на 11 млрд. 500,3 млн. грн., або 24,6 відс., що зумовлено уточненням показників власних надходжень бюджетних установ і збільшенням планових залишків невикористаних у минулому році коштів.

При цьому окремі головні розпорядники бюджетних коштів перевиконали визначені законом про державний бюджет показники на 6 млрд. 234,1 млн. гривень. Зокрема, річні призначення перевиконали Державна служба автомобільних доріг – на 3 млрд. 488,2 млн. грн., або 45,4 відс., Міністерство енергетики та вугільної промисловості – на 449,7 млн. грн., або 58,5 відс., Міністерство освіти і науки, молоді та спорту – на 366,7 млн. грн., або 6,0 відс., Міністерство охорони здоров'я – на 207,7 млн. грн., або 12,6 відс., Міністерство екології та природних ресурсів – на 195,9 млн. грн., або 19,2 відс., Національна академія медичних наук – на 190,1 млн. грн., або в 4,4 раза, Адміністрація державної прикордонної служби – на 151,5 млн. грн., або в 4,5 раза, Служба безпеки – на 114 млн. грн., або в 2,1 раза.

Водночас окремі головні розпорядники не виконали затверджених законом про державний бюджет показників спеціального фонду на 6 млрд. 785,7 млн. грн., насамперед через невиконання плану за деякими джерелами формування, а також неповне використання наявних ресурсів. Зокрема, у найбільших обсягах призначення спеціального фонду не виконали Міністерство аграрної політики та продовольства – на 2 млрд. 342,0 млн. грн., або 45,1 відс., Міністерство оборони – на 1 млрд. 133,6 млн. грн., або 51,3 відс., Національне агентство з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів – на 756,5 млн. грн., або 28,9 відсотка.

Діаграма 6. Виконання спеціального фонду державного бюджету у 2010 – 2011 роках

На поточні видатки спрямовано 76,8 відс. коштів спеціального фонду, з яких на дослідження і розробки, видатки державного (регіонального) значення – 37,5 відс.; придбання товарів і послуг – 22,6 відс.; поточні трансферти органам державного управління інших рівнів – 10,3 відс.; поточні трансферти населенню – 9,9 відсотка.

Найбільше коштів спеціального фонду використано на проведення видатків за програмами Державної служби автомобільних доріг – 13 млрд. 257,6 млн. грн., або 28,7 відс. загального обсягу, що зумовлено значними обсягами видатків на розвиток і утримання автомобільних доріг та погашення зобов'язань за кредитами, отриманими під гарантії Кабінету Міністрів України; Міністерства освіти і науки, молоді та спорту – 6 млрд. 520 млн. грн., або 14,1 відс., що спричинено насамперед використанням вищими навчальними закладами I-IV рівнів акредитації надходжень від надання платних послуг; Міністерства соціальної політики – 3 млрд. 966,8 млн. грн., або 8,6 відс., що пов'язано з проведенням видатків на дотацію Пенсійному фонду для виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, які в минулих роках здійснювалися Міністерством фінансів.

Зменшення обсягів видатків спеціального фонду зумовлено насамперед тим, що окремі видатки, які в 2010 році здійснені на суму 15 млрд. 636,7 млн. грн. за рахунок коштів спеціального призначення, в 2011 році проведені в сумі 15 млрд. 660,7 млн. грн. із загального фонду: на реалізацію заходів Державної цільової програми підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, за винятком будівництва доріг; державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат собівартості готової товарної вугільної продукції; субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіонів; фінансову підтримку підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів; будівництво енергоблоків електростанцій, реконструкцію та будівництво ліній електропередачі; державну підтримку будівництва об'єктів вугле- і торфодобувних підприємств; бюджетну тваринницьку дотацію та державну підтримку виробництва продукції рослинництва; реалізацію заходів Державної цільової екологічної програми приведення в безпечний стан уранових об'єктів виробничого об'єднання „Придніпровський хімічний завод”; гірничорятувальні заходи на вугледобувних підприємствах; створення резерву ядерного палива та ядерних матеріалів; надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла; фізичний захист ядерних установок та ядерних матеріалів.

У 2011 році за рахунок коштів спеціального фонду не здійснювалися видатки на обслуговування внутрішнього державного боргу, хоча в 2010 році такі видатки проведені в сумі 622,9 млн. гривень. Крім того, зменшилися видатки на дотацію Пенсійному фонду для виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, – на 661,7 млн. грн., або 16,1 відс.; погашення різниці в тарифах на теплову

енергію, що постачалася населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії встановленим тарифам, – на 567,0 млн. грн., або 16,7 відс.; реструктуризацію вугільної та торфодобувної промисловості – на 354,6 млн. грн., або 33,5 відсотка.

3.11. За окремими бюджетними програмами спеціального фонду видатки не проводилися або проводилися в обсягах, значно менших планових, що зумовлено невиконанням плану відповідних надходжень. Водночас окремі головні розпорядники не забезпечили повного використання наявних коштів.

У зв'язку з виконанням плану надходжень до спеціального фонду від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна військових формувань (крім Збройних Сил України), правоохоронних органів і Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту лише на 24,6 відс. (надійшло 387,3 млн. грн.) видатки на їх потреби проведені в сумі 1 млрд. 919,9 млн. грн., або 58,5 відс. плану, переважно, за рахунок власних надходжень бюджетних установ. При цьому видатки на закупівлю і модернізацію озброєння та військової техніки для Збройних Сил проведені в сумі 6,4 млн. грн., або 2,1 відс. плану; забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів озброєння ракет і боєприпасів Збройних Сил – 1,1 млн. грн., або 6,5 відс.; будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил – 42,4 млн. грн., або 12,7 відс. плану.

Надходження до спеціального фонду зборів за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, та коштів від продажу контрольних марок становили 3,0 млн. грн., або 57,1 відс. плану. Як наслідок, видатки на заходи, пов'язані з охороною інтелектуальної власності, проведені в сумі 2,8 млн. грн., або 53,0 відс. плану.

В окремих випадках кошти спеціального фонду використовувалися головними розпорядниками в обсягах, значно менших за наявні ресурси. Так, до спеціального фонду надійшло податку на додану вартість, що сплачується до державного бюджету переробними підприємствами усіх форм власності за реалізовані ними молоко, молочну сировину та молочні продукти, м'ясо та м'ясопродукти, іншу продукцію переробки тварин, закуплених у живій вазі, в сумі 672,0 млн. грн., або третина передбаченого обсягу. Відповідні видатки на державну підтримку галузі тваринництва Міністерство аграрної політики та продовольства провело в сумі 107,5 млн. грн., або 16,0 відс. наявних коштів і 5,3 відс. плану. Міністерство також не забезпечило повного використання коштів збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, що надійшли в сумі 784,9 млн. гривень. Здійснені за їх рахунок видатки становили 327,1 млн. грн., або 41,7 відс. наявних коштів і 49,9 відс. плану.

Міністерство охорони здоров'я при перевиконанні плану надходжень від видачі дозволів на експортно-імпорتنі операції з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами використало на відповідні видатки

на здійснення контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів 2,6 млн. грн., або 44,6 відс. наявних коштів і 47,4 відс. плану.

Міністерство фінансів не використовувало кошти на оплату послуг радників, пов'язаних з проведенням заходів щодо приватизації банків, у капіталізації яких взяла участь держава, хоча для проведення таких видатків відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 № 222 здійснено випуск облігацій внутрішньої державної позики із строком погашення до п'яти років на суму 15,0 млн. гривень.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2011 № 1056 бюджетні призначення, передбачені Міністерству фінансів на реалізацію програм допомоги Європейського Союзу, в сумі 310,0 млн. грн. мали бути переданими Державному агентству з енергоефективності та енергозбереження для реалізації Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 – 2015 роки. Однак, до кінця року відповідні зміни до розпису державного бюджету не внесені, отже, кошти залишились невикористаними.

3.12. Проведенням Рахунковою палатою у листопаді – грудні 2011 року аналізом формування та ефективності використання коштів, одержаних установами Національної академії медичних наук України від оренди державного майна, встановлено, що внаслідок передачі в оренду частин приміщень клінік, поліклінік і лабораторій повною мірою не забезпечуються гарантовані права громадян на отримання безоплатної високоспеціалізованої медичної допомоги.

З дозволу Національної академії медичних наук її установи передавали в оренду комерційним структурам приміщення не лише для розміщення офісів, складських приміщень, аптек, закладів громадського харчування та інших господарських цілей, а і для надання медичних послуг населенню. На початок грудня 2011 року площа переданих в оренду клінік, поліклінік, лабораторій та інших приміщень для надання медичних послуг становила 3 336,3 кв. м, з яких 1 700,5 кв. м, або 51,0 відс., передані для надання платних послуг населенню за напрямами, які збігаються з профільною діяльністю орендодавця.

Зокрема, з квітня 2003 року державна установа „Інститут урології Академії медичних наук України” понад 1100 кв. м приміщення клініки передала в оренду ТОВ „Українській інститут сексології та андрології”, яке, відповідно до ліцензії Міністерства охорони здоров'я, надає платні медичні послуги за такими напрямами: нефрологія, фізіотерапія, сексопатологія та ультразвукова діагностика. Проте інститут також здійснює медичну практику за аналогічними напрямами. Державні установи “Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва Академії медичних наук України”, „Інститут загальної та невідкладної хірургії Академії медичних наук України” (м. Харків) і „Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова Академії медичних наук України” (м. Одеса) також передали в оренду комерційним структурам 245,2 кв. м. площ клінік і поліклінік. При цьому їх матеріальна база не

збільшенням обсягів виробництва та розвитком ринку техніки для агропромислового комплексу, – лише 0,1 млн. грн., або 0,5 відс.; позик, наданих для фінансування проектів розвитку за рахунок коштів, залучених державою, – 618,7 млн. грн., або 11,3 відсотка. Водночас за бюджетною програмою за КПКВК 3511660 „Повернення бюджетних коштів, наданих на поворотній основі” надійшло 33,3 млн. грн., або в шість разів більше запланованого.

Низький рівень повернення кредитів і до спеціального фонду. При плані 9 млрд. 689,8 млн. грн., надійшло 1 млрд. 636,6 млн. грн., або 16,9 відсотка. В порушення вимог постанови Кабінету Міністрів України від 19.01.2011 № 43 кошти, надані Міністерству аграрної політики та продовольства за рахунок випуску облігацій внутрішньої державної позики для кредитування Аграрного фонду в сумі 5,0 млрд. грн. на умовах повернення до кінця 2011 року, до бюджету не поверталися взагалі. У обсягах, значно менших від планових, повернені безвідсоткові бюджетні позики, надані у 2004 році підприємствам державної форми власності паливно-енергетичного комплексу та у 2005 році підприємствам та організаціям вугільної промисловості на погашення заборгованості із заробітної плати працівникам, – 0,9 млн. грн., або 3,3 відс. плану; бюджетні позички, надані на закупівлю сільськогосподарської продукції за державним замовленням (контрактом) 1994 – 1997 років, – 1,7 млн. грн., або 34,4 відсотка.

3.13.2. З державного бюджету надано кредитів у сумі 7,0 млрд. грн., або 52,8 відс. плану (13 млрд. 254,8 млн. гривень). У запланованих обсягах не виконано 75,0 відс. бюджетних програм.

У 2011 році бюджетні асигнування загального фонду для проведення кредитування відкрито в сумі 200,6 млн. грн., або 92,4 відс. плану (217,0 млн. грн.), з яких 126,8 млн. грн. спрямовано на виконання бюджетних програм, з них надано кредитів на 126,5 млн. грн., або 58,3 відс. плану. Як наслідок, у запланованому обсязі не виконано шість із восьми бюджетних програм. При цьому взагалі не розпочато мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва (план – 10,3 млн. грн.) і державне пільгове довгострокове кредитування на здобуття освіти (2,9 млн. гривень).

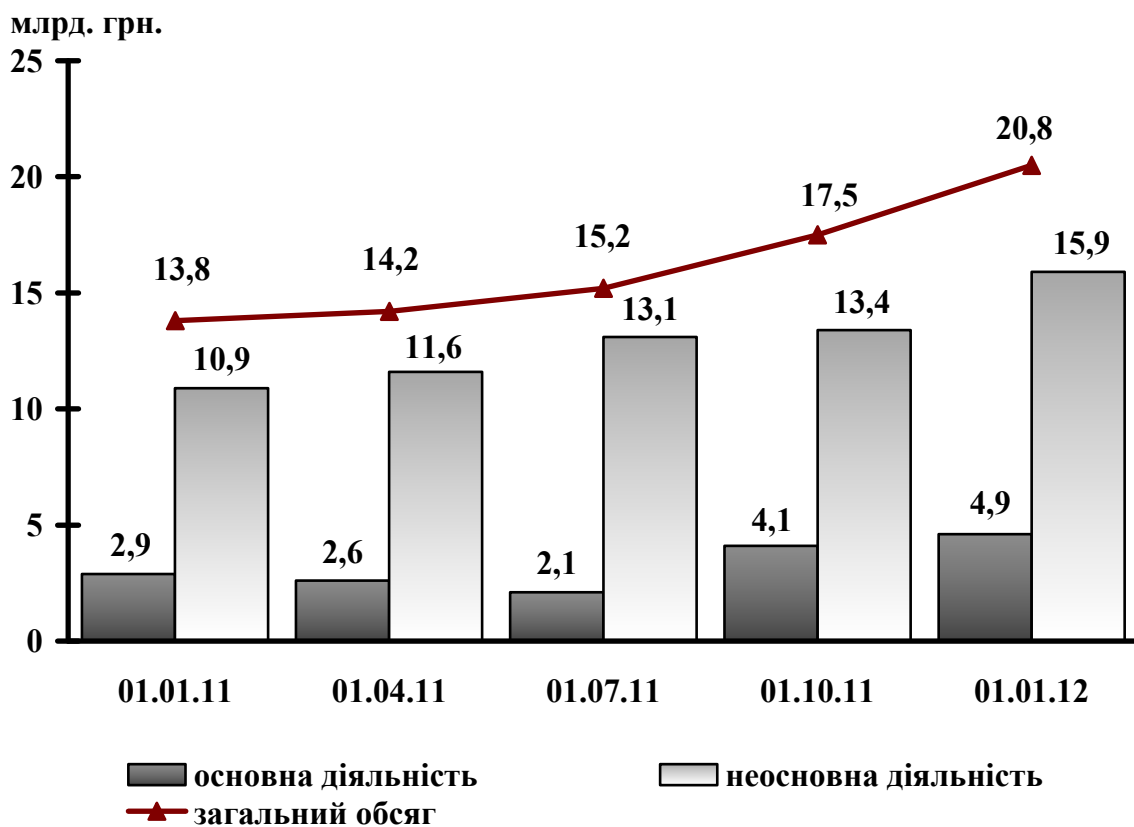
Незадовільний стан розрахунків за кредитами, наданими з державного бюджету, неефективність виконання процедур реалізації міжнародних проектів спричинили невиконання бюджетних програм з їх надання. Зі спеціального фонду на кредитування спрямовано 6 млрд. 877,1 млн. грн., або 52,7 відс. плану (13 млрд. 37,8 млн. гривень). Із дванадцяти програм у запланованих обсягах виконано лише три.

3.14. Загальний обсяг кредиторської заборгованості збільшився за 2011 рік на 7 млрд. 17,3 млн. грн., або 50,8 відс., – до 20 млрд. 839,8 млн. грн., з якої 76,5 відс. – заборгованість з неосновної діяльності (діаграма 8).

Кредиторська заборгованість бюджетних установ з основної діяльності зросла на 1 млрд. 960,3 млн. грн., або 66,7 відс., – до 4 млрд. 900,1 млн. грн., з неї прострочено 243,4 млн. грн., або 5,7 відсотка.

Кредиторська заборгованість загального фонду з основної діяльності головних розпорядників і одержувачів бюджетних коштів збільшилася на 1 млрд. 242,7 млн. грн., або в 2,3 раза, – до 2 млрд. 187,7 млн. грн., з неї прострочено 9,7 відсотка. При цьому значно зросла заборгованість за капітальними видатками – на 1 млрд. 441,7 млн. грн., або в 28 разів, – до 1 млрд. 483,2 млн. грн., з яких у п'яти головних розпорядників заборгованість збільшилася на 986,9 млн. гривень. Зокрема, в Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства заборгованість за капітальними видатками збільшилася на 300,6 млн. грн., Міністерстві оборони – на 193,4 млн. грн., Національному агентству з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів – на 190,5 млн. грн., Міністерстві аграрної політики та продовольства – на 182,9 млн. грн. і Одеській обласній державній адміністрації – на 119,5 млн. гривень.

Діаграма 8. Обсяги кредиторської заборгованості розпорядників та одержувачів бюджетних коштів у 2011 році

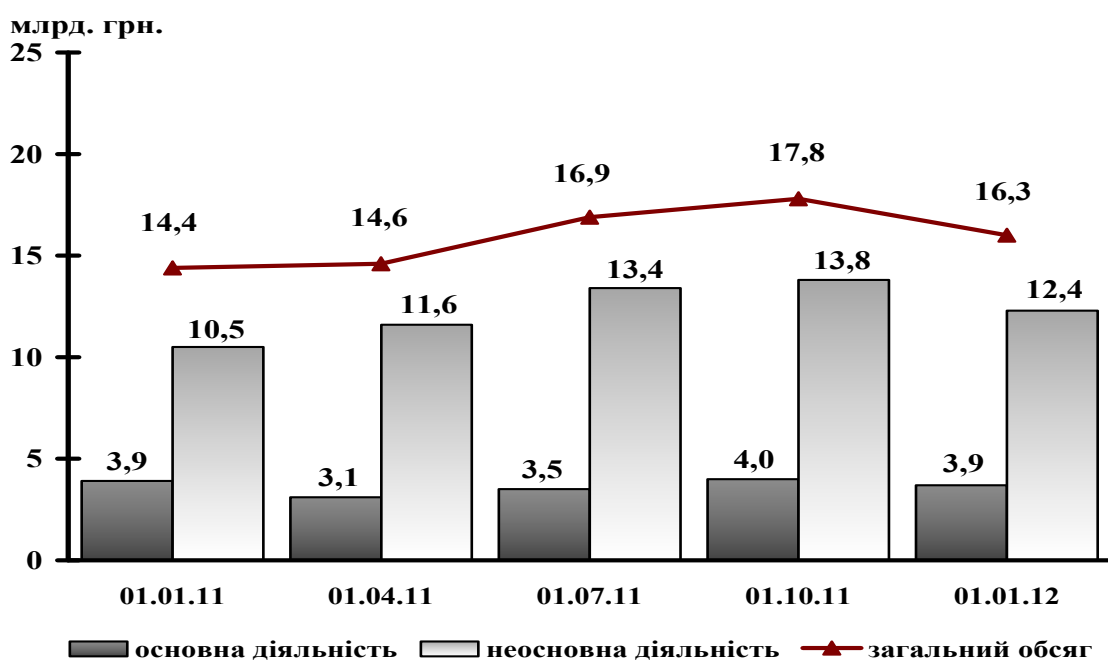

За спеціальним фондом кредиторська заборгованість з основної діяльності бюджетних установ збільшилася на 717,6 млн. грн., або 36,0 відс., – до 2 млрд. 712,4 млн. грн., при цьому за видатками – на 619,3 млн. грн., або у двічі, – до 1 млрд. 170,1 млн. грн., з якої прострочено 2,1 відсотка. При цьому заборгованість збільшилася як за поточними, так і капітальними видатками до 629,2 млн. грн. та 540,9 млн. грн. відповідно. Найбільше зросла заборгованість у Міністерстві аграрної політики та продовольства – на 262,4 млн. грн., до 337,4 млн. грн., і в Міністерстві екології та природних ресурсів – на 115,5 млн. грн., до 146,4 млн. гривень.

Кредиторська заборгованість з неосновної діяльності збільшилася на 5 млрд. 57,0 млн. грн., або 33,6 відс., і на 1 січня 2012 року становила 15 млрд. 939,7 млн. гривень. Найбільші її обсяги обліковувалися за одержаними з державного бюджету кредитами: у Державній службі автомобільних доріг – на розвиток автомагістралей та реформ дорожнього сектору – 6 млрд. 262,6 млн. грн.; Міністерстві аграрної політики та продовольства – на формування державного продовольчого резерву Аграрним фондом, здійснення державних форвардних і заставних закупівель, товарних та фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку – 5 млрд. 228,0 млн. гривень.

3.15. Загальний обсяг дебіторської заборгованості збільшився на 1 млрд. 879,8 млн. грн., або 13 відс., і на 1 січня 2012 року становив 16 млрд. 289,6 млн. грн., з якої 76 відс. – заборгованість з неосновної діяльності (діаграма 9).

Діаграма 9. Обсяги дебіторської заборгованості розпорядників та одержувачів бюджетних коштів у 2011 році

Дебіторська заборгованість бюджетних установ з основної діяльності збільшилась на 11,0 млн. грн., або 0,3 відс., – до 3 млрд. 914,4 млн. грн., з неї 24,9 відс. – прострочена.

Дебіторська заборгованість загального фонду з основної діяльності головних розпорядників і одержувачів бюджетних коштів збільшилась на 1 млрд. 355,0 млн. грн., або вдвічі, – до 2 млрд. 546,6 млн. грн., з якої 20,7 відс. – прострочена. У результаті здійснення попередньої оплати розпорядниками й одержувачами коштів державного бюджету значні обсяги заборгованості створено як за поточними, так і капітальними видатками. При цьому 57,4 відс. заборгованості рахується у трьох головних розпорядників: Міністерстві охорони здоров'я, Міністерстві оборони та Національному агентстві з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів.

За спеціальним фондом дебіторська заборгованість з основної діяльності бюджетних установ зменшилась на 1 млрд. 344,0 млн. грн., або 49,6 відс., – до 1 млрд. 367,8 млн. грн., у тому числі за видатками – на 1 млрд. 432,8 млн. грн., або більше як втричі, – до 663,0 млн. грн., з якої 45,9 відс. – прострочена. Зокрема, зменшенню заборгованості сприяло її погашення Національним агентством з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів у сумі 1 млрд. 34,8 млн. гривень.

Дебіторська заборгованість з неосновної діяльності збільшилась на 1 млрд. 868,7 млн. грн., або 13,0 відс., – до 12 млрд. 375,2 млн. гривень. Найбільші її обсяги обліковувалися за наданими кредитами: у Державній службі автомобільних доріг – на розвиток автомагістралей та реформ дорожнього сектору – 6 млрд. 267,8 млн. грн., Державному агентстві резерву – на створення державних запасів та резервів – 2 млрд. 705,5 млн. гривень.

3.16. Незважаючи на вжиті заходи, спрямовані на збалансування доходів і видатків Пенсійного фонду, та здійснення в плановому обсязі видатків державного бюджету на виплату пенсій, обсяг неповернутих коштів, залучених з єдиного казначейського рахунку для виплат пенсій і допомоги, зріс з початку 2011 року в півтора рази.

У 2011 році видатки Пенсійного фонду проведені в сумі 210 млрд. 714,4 млн. грн., або 100,8 відс. затверджених. З них на пенсії, призначені відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” й інших законів, що мають виплачуватися за рахунок коштів, які надходять від платників, – 161 млрд. 737,5 млн. грн., або 76,8 відс.; на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, джерелом виплати яких мають бути кошти державного бюджету, – 46 млрд. 400,2 млн. грн., або 22,0 відс.; на керівництво й управління у сфері пенсійного забезпечення – 2 млрд. 64,4 млн. грн., або майже один відсоток.

Доходи фонду становили 197 млрд. 553,6 млн. грн., або 94,5 відс. затвердженого обсягу. З них частина єдиного внеску, розподіленого на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, – 135 млрд. 565,3 млн. грн., або 68,6 відс.; кошти з державного бюджету за КПКВК 2506020 „Дотація на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами” – 40 млрд. 562,1 млн. грн., або 20,5 відс.; за КПКВК 2506050 „Покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій” – 17 млрд. 755,1 млн. грн., або 9,0 відсотка. При цьому видатки державного бюджету здійснені за вказаними бюджетними програмами в планових обсягах.

З урахуванням залишку на початок року в сумі 2 млрд. 199,7 млн. грн. фінансовий ресурс Пенсійного фонду для здійснення покладених на нього функцій становив 199 млрд. 753,3 млн. грн., що на 13 млрд. 961,4 млн. грн., або 7,5 відс., більше, ніж у 2010 році. Таким чином, наявні кошти фонду забезпечили проведення відповідних видатків на 94,8 відс., решту видатків здійснено за рахунок коштів, залучених з єдиного казначейського рахунку.

Упродовж 2011 року Пенсійний фонд отримав з єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів кошти в сумі 43 млрд. 383,6 млн. грн., з яких не повернуто 12 млрд. 355,9 млн. грн., що зумовлено проведенням фондом видатків в умовах невиконання плану надходжень страхових внесків, а також здійсненням виплат пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, в обсязі, що на 5 млрд. 838,1 млн. грн. перевищив суму відповідної дотації з державного бюджету.

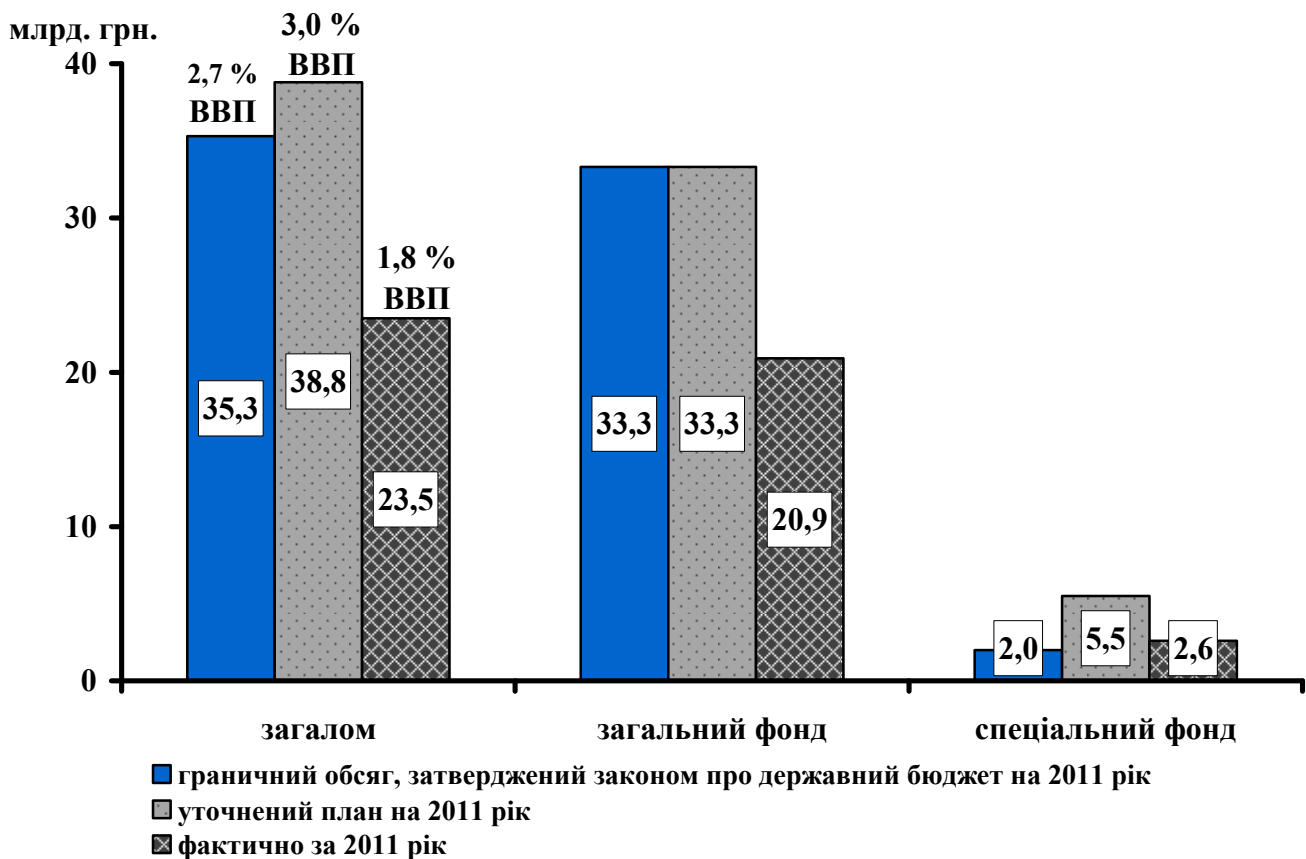
Таким чином, Пенсійний фонд не виконав вимогу частини п'ятої статті 43 Бюджетного кодексу, якою передбачено обов'язкове повернення до кінця поточного бюджетного року вказаних коштів. З початку року загальний обсяг неповернутих коштів зріс до 37 млрд. 235,3 млн. грн., або на 48,4 відсотка.

IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

4.1. Унаслідок неповного проведення запланованих видатків державний бюджет у 2011 році виконано з дефіцитом, який менший від затвердженого його граничного і передбаченого планового обсягів. Виконання державного бюджету здійснювалося в умовах обмеження фінансових ресурсів, зумовлених нестабільністю на світовому фінансовому ринку та погіршенням кон'юнктури на внутрішньому.

Дефіцит державного бюджету становив 23 млрд. 557,5 млн. грн., або 66,7 відс. граничного обсягу, встановленого в сумі 35 млрд. 343,0 млн. грн., і 60,7 відс. уточненого плану – 38 млрд. 812,4 млн. гривень. Співвідношення дефіциту до номінального ВВП, за оперативною оцінкою, становило 1,8 відс., що на 0,9 відс. пункту менше показника, затвердженого законом про державний бюджет на 2011 рік, і на 1,2 відс. пункту планового показника (діаграма 10).

Діаграма 10. Дефіцит державного бюджету

Фінансування дефіциту державного бюджету здійснено за рахунок надходження коштів від державних запозичень (51,0 відс.), що спричинило зростання державного боргу, і приватизації державного майна (49,0 відсотка).

У державних запозиченнях для фінансування державного бюджету переважали довгострокові запозичення – 59,8 відс., частка яких, зокрема, в зовнішніх запозиченнях становила 97,1 відсотка. Зазначене сприяло збільшенню середнього строку обігу державних боргових зобов'язань. Внутрішні запозичення перевищили зовнішні майже вдвічі і становили 66,2 відс. державних запозичень для фінансування державного бюджету, внаслідок чого зменшилася частка зовнішнього державного боргу.

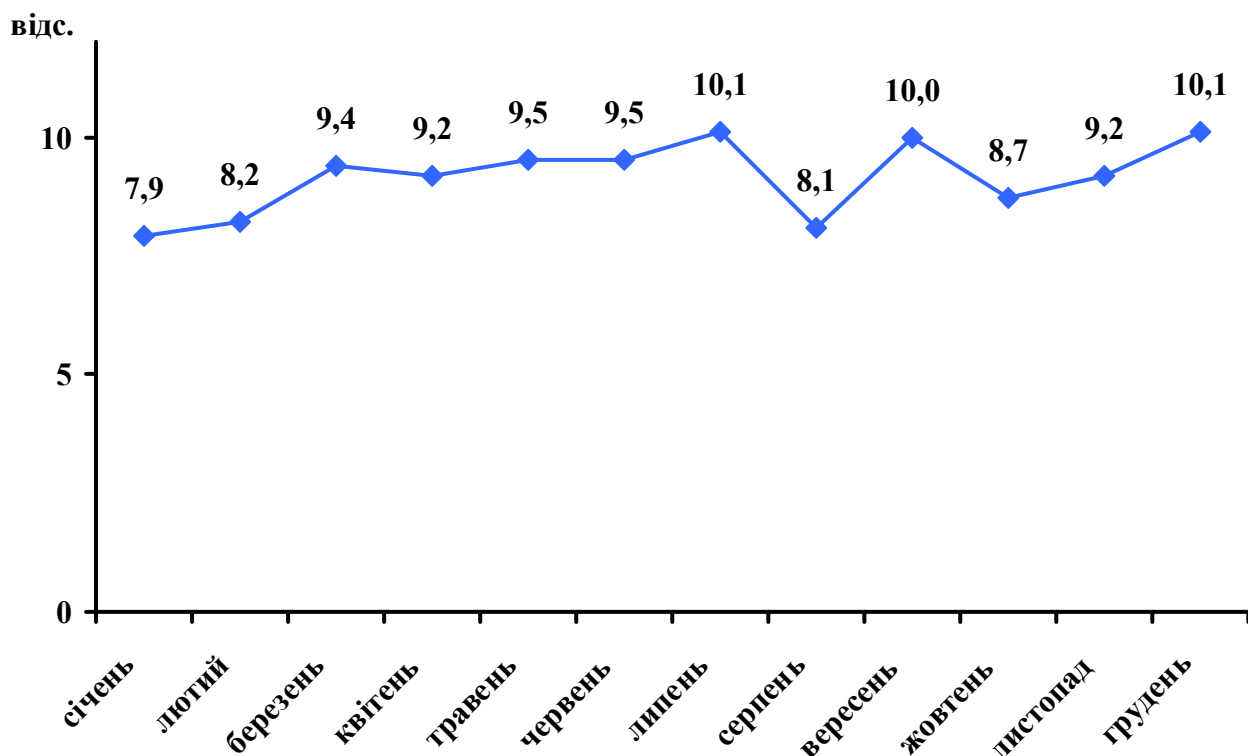
У результаті зниження попиту на державні цінні папери, зумовленого нестабільністю на світовому фінансовому ринку і погіршенням кон'юнктури на внутрішньому, виконання державного бюджету в 2011 році, особливо в другому півріччі, здійснювалося в умовах обмеження фінансових ресурсів. Загалом від державних запозичень недоотримано 35 млрд. 454,3 млн. грн. передбачених обсягів, у тому числі від державних внутрішніх запозичень – 18 млрд. 52,8 млн. гривень. Зазначене спричинило здійснення видатків загального фонду в обсязі, меншому від планового, та чергове перенесення платежів з погашення кредиту ВАТ „Банк ВТБ”, Російська Федерація.

В умовах суттєвого зниження попиту на традиційні облігації внутрішньої державної позики Кабінет Міністрів України запровадив нові боргові інструменти – державні облігації з індексованою вартістю і номіновані в іноземній валюті. Однак такі нововведення суттєво не вплинули на зростання попиту на облігації внутрішньої державної позики, проте збільшили валютний ризик державного боргу.

Із 336 оголошених розміщень облігацій внутрішньої державної позики лише 92, або 27,4 відс., стали результативними. При цьому в жовтні – грудні, коли почалося розміщення державних облігацій з індексованою вартістю та номінованих в іноземній валюті, з 203 розміщень результативними стали тільки 36, або 17,7 відсотка.

Середньозважений рівень доходності за облігаціями внутрішньої державної позики, номінованими в гривні, порівняно з 2010 роком, загалом знизився на 1,2 відс. пункту – з 10,4 відс. до 9,2 відс., однак наприкінці 2011 року намітилася негативна тенденція до збільшення доходності до 10,1 відс. у грудні, що продовжилася і в поточному році (діаграма 11).

Діаграма 11. Середньозважений рівень доходності за облігаціями внутрішньої державної позики, номінованими у гривні і розміщеними на первинному ринку

4.1.1. Загальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом, який на третину менший від встановленого граничного обсягу. Зазначене спричинено насамперед тим, що при перевиконанні плану доходів

на 8 млрд. 495,6 млн. грн., або 3,3 відс., видатки здійснені в обсязі, меншому від плану на 8 млрд. 679,2 млн. грн., або 2,9 відсотка.

Дефіцит загального фонду становив 20 млрд. 938,4 млн. грн., що на 12 млрд. 406,0 млн. грн., або 37,2 відс., менше затвердженого законом про державний бюджет на 2011 рік граничного обсягу (таблиця 5).

Таблиця 5

Дефіцит і фінансування загального фонду державного бюджету

млн. грн.

№ з/п	Показники	Виконано, 2010 рік	2011 рік		Відхилення від:			
			план	виконано	2010 року		плану на 2011 рік	
					сума	відс.	сума	відс.
I. ДЕФІЦИТ		30 651	33 344	20 938	-9 713	-31,7	-12 406	-37,2
	(ряд. 1.2 – ряд. 1.1 + ряд. 1.3 – ряд. 1.4)							
1.1.	Доходи	207 473	257 327	265 823	58 350	28,1	8 496	3,3
1.2.	Видатки	238 315	295 965	287 287	48 972	20,5	-8 678	-2,9
1.3.	Надання кредитів	289	217	126	-163	-56,1	-91	-41,7
1.4.	Повернення кредитів	480	5 511	652	172	35,9	-4 859	-88,2
II. ФІНАНСУВАННЯ		30 651	33 344	20 938	-9 713	-31,7	-12 406	-37,2
	(ряд. 2.1 – ряд. 2.2)							
2.1. Фінансування в частині надходжень – всього,		91 981	116 191	87 144	-4 837	-5,3	-29 047	-25,0
	у тому числі:							
	внутрішні запозичення	33 643	66 441	48 389	14 746	43,8	-18 052	-27,2
	зовнішні запозичення	51 708	39 750	22 659	-29 049	-56,2	-17 091	-43,0
	надходження від приватизації державного майна	-	10 000	11 480	11 480	-	1 480	14,8
	повернення коштів з депозитів або пред'явлення цінних паперів	6 630	-	-	-6 630	-	-	-
	зміни обсягів бюджетних коштів			4 616	4 616	-	4 616	-
2.2. Фінансування в частині витрат – всього,		61 330	82 847	66 206	4 876	8,0	-16 641	-20,1
	у тому числі:							
	погашення внутрішнього боргу	19 689	37 523	32 081	12 392	62,9	-5 442	-14,5
	погашення зовнішнього боргу	6 205	23 970	12 771	6 566	в 2,1 р. б.	-11 199	-46,7
	розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	13 790	21 354	21 354	7 564	54,9	0	0,0
	зміни обсягів бюджетних коштів	21 646	-	-	-21 646	-	-	-

До джерел формування загального фонду в частині фінансування залучено 87 млрд. 144,3 млн. грн., що на 29 млрд. 47,2 млн. грн., або на чверть, менше плану. Невиконання плану зумовлено недонадходженням коштів від державних внутрішніх запозичень у сумі 18 млрд. 52,8 млн. грн., або 27,2 відс., і зовнішніх – на 17 млрд. 90,7 млн. грн., або 43,0 відсотка. Натомість план з надходження коштів від приватизації державного майна перевиконано

на 1 млрд. 480,3 млн. грн., або 14,8 відсотка. Також для фінансування залучено частину залишку бюджетних коштів у сумі 4 млрд. 616,0 млн. грн., що планом не передбачалося.

Крім фінансування дефіциту залучені кошти витрачені на погашення державного боргу в сумі 44 млрд. 851,9 млн. грн., збільшення статутного капіталу НАК „Нафтогаз України” на суму 12 млрд. 500,0 млн. грн., публічного акціонерного товариства акціонерний банк „Укргазбанк” – на 4 млрд. 300,0 млн. грн., публічного акціонерного товариства „Родовід Банк” – на 3 млрд. 950,0 млн. грн. і відкритого акціонерного товариства „Державний ощадний банк України” – на 604,0 млн. гривень. При цьому неодноразове збільшення статутного капіталу за рахунок випуску державних цінних паперів лише тимчасово відстрочувало кардинальне вирішення наявних проблем.

У результаті залучення частини бюджетних коштів для фінансування залишок бюджетних коштів загального фонду, що обліковується на рахунках Державної казначейської служби, з початку року скоротився на 4 млрд. 669,5 млн. грн., або 20,9 відс., – до 17 млрд. 670,7 млн. гривень.

4.1.2. Спеціальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом, який менший від запланованого, однак перевищив його граничний обсяг, встановлений законом про державний бюджет.

Впродовж року до затверджених показників спеціального фонду внесені зміни в частині фінансування за борговими операціями щодо збільшення обсягу державних внутрішніх запозичень для кредитування Аграрного фонду на 5,0 млрд. грн. з їх погашенням до кінця 2011 року і для оплати послуг радників, пов’язаних з проведенням заходів з приватизації банків, у капіталізації яких взяла участь держава, – на 15,0 млн. грн., а також зовнішніх позик – на 1 млрд. 643,4 млн. гривень. Можливість внесення зазначених змін передбачена статтею 16 Бюджетного кодексу і статтями 32–33 закону про державний бюджет на 2011 рік. Крім того, здійснено коригування показника „Зміни обсягів бюджетних коштів” з метою використання частини залишку коштів на початок року в сумі 1 млрд. 811,0 млн. гривень. За рахунок зазначених джерел збільшено обсяги видатків і надання кредитів, що призвело до зростання планового дефіциту спеціального фонду, порівняно із затвердженим законом про державний бюджет його граничним обсягом, на 3 млрд. 469,4 млн. грн. – до 5 млрд. 468,0 млн. гривень.

Фактично спеціальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом у сумі 2 млрд. 619,1 млн. грн., що на 2 млрд. 848,9 млн. грн., або 52,1 відс. менший плану, однак перевищив граничний обсяг, встановлений статтею 1 закону про державний бюджет на 2011 рік, на 620,5 млн. грн., або 31,0 відсотка.

До спеціального фонду в частині фінансування залучено 9 млрд. 606,5 млн. грн., або 96,9 відс. плану, зокрема від розміщення, відповідно до статей 32 і 33 закону про державний бюджет на 2011 рік, облігацій внутрішньої державної позики – 5 млрд. 15,0 млн. гривень. Для реалізації

інвестиційних проектів за позиками від міжнародних фінансових організацій та іноземних держав залучено 4 млрд. 591,5 млн. грн., або 93,7 відс. плану.

Внаслідок перевищення надходжень над витратами обсяги бюджетних коштів спеціального фонду, що обліковуються на рахунках Державної казначейської служби, зросли з початку року на 4 млрд. 252,3 млн. грн., або 24,9 відс., – до 21 млрд. 329,7 млн. гривень.

4.1.3. Результати аудитів, проведених Рахунковою палатою, засвідчили, що окремі проекти за позиками, залученими від Міжнародного банку реконструкції та розвитку до спеціального фонду державного бюджету, впроваджувалися з відставанням від запланованих термінів, здійснені заходи не забезпечили досягнення мети реалізації проектів.

Аудит виконання Проекту „Видача державних актів на право власності на землю в сільській місцевості та розвиток системи кадастру” в 2010 – 2011 роках засвідчив, що його реалізація здійснювалася неефективно. Організаційні заходи з виконання Проекту не забезпечили досягнення мети його реалізації і дотримання Угоди про позику.

Державне агентство земельних ресурсів протягом реалізації Проекту (з 2004 року) не здійснювало належної координації із забезпечення виконання Проекту та досягнення його цілей. За дев'ять місяців до завершення реалізації Проекту (30.06.2012) використано 43,1 млн. дол. США, або 48 відс. визначеної після зменшення до 89,7 млн. дол. США шляхом внесення змін до Угоди суми позики.

За рахунок коштів позики в рамках реалізації Проекту станом на 01.10.2011 замінено на державні акти 503,5 тис. сертифікатів. У результаті кількість власників сертифікатів, які скористалися правом на безоплатне отримання акта на право власності на землю взамін сертифіката, становила лише 7,6 відс. від їх загальної чисельності.

На виконання картографічних робіт за Проектом використано 109,9 млн. грн., або 59 відс. від передбачених угодами, укладеними в рамках Проекту за компонентом „Створення базових та індексних кадастрових карт”. При цьому завершено аерофотозйомку територій 21 області України, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Водночас індексні кадастрові карти станом на 01.10.2011 створені лише для 13 областей.

Проведеним у грудні 2011 – січні 2012 років аудитом річних фінансових звітів за 2011 рік у рамках позики Міжнародного банку реконструкції та розвитку на впровадження Проекту „Модернізація державної податкової служби-1” виявлено окремі недоліки у ході його виконання.

За 8-річний термін реалізації Проекту (з 2004 року), метою якого є впровадження якісно нової моделі функціонування державної податкової служби в Україні шляхом уведення прозорих форм і методів обслуговування платників податків, автоматизації процесів адміністрування та створення умов

для активізації добровільної сплати податків, та за півроку до дати закриття позики використано 32 млн. дол. США, або 80 відс. суми позики (40 млн. дол. США), у тому числі протягом 2011 року – 13,9 млн. дол., або 98 відс. від запланованої на рік суми позики.

Державна податкова служба внаслідок неприйняття своєчасних управлінських рішень не забезпечила дотримання встановлених процедур під час організації та здійснення закупівель. Терміни закупівель протягом 2011 року неодноразово переносилися. Крім того, несвоєчасно, як і в попередні роки, здійснювалася оплата послуг постачальників.

Міністерство фінансів порушувало терміни розгляду і погодження платіжних документів, визначених умовами договору про безповоротну передачу коштів.

Основні контракти Проекту на загальну суму 23,9 млн. дол. укладені лише у 2010 – 2011 роках, тоді як вже продовжений строк завершення Проекту – 29.06.2012. При цьому укладений у серпні 2011 році контракт „Апаратне забезпечення” (обладнання для підтримки впровадження податкового блоку та управління документами) вартістю 11,4 млн. дол. США на 2,6 млн. дол. США перевищив суму, передбачену Планом закупівель. У результаті проведеного Державною податковою службою перерозподілу коштів між закупівлями та скасування окремих закупівель загальна сума зобов'язань за укладеними в рамках Проекту контрактами перевищила суму позики на 0,5 млн. дол. США. Як наслідок, питання забезпечення фінансування одного з основних контрактів Проекту щодо управління документами у визначеному контрактном обсязі залишилося невирішеним, що створило ризик невиконання необхідного обсягу робіт та недосягнення мети контракту.

Крім того, у 2011 році Наглядова рада Проекту звернула увагу на необхідність забезпечення відповідних умов для серверів, що потребує виділення додаткових коштів на капітальний ремонт приміщення Центру обробки даних у сумі 61,5 млн. гривень.

4.1.4. Вперше з 2005 року перевиконано річний план надходження коштів від приватизації державного майна.

За 2011 рік до державного бюджету від приватизації державного майна надійшло 11 млрд. 480,3 млн. грн., що на 1 млрд. 480,3 млн. грн., або 14,8 відс., більше затвердженого обсягу (10,0 млрд. гривень). Перевиконання плану досягнуто за рахунок коштів, отриманих від продажу 92,8 відс. акцій ВАТ „Укртелеком” за 10 млрд. 575,0 млн. гривень. Від продажу інших об'єктів державної власності до державного бюджету надійшло 905,2 млн. гривень.

4.2. Продовжувалося зростання боргових зобов'язань держави, спричинене перевищенням державних запозичень над витратами на погашення державного боргу і наданням державних гарантій. Внаслідок зростання платежів за державним боргом збільшилося боргове навантаження на державний бюджет.

4.2.1. Загальна сума заборгованості за державним і гарантованим державою боргом зросла на 40 млрд. 886,2 млн. грн., або 9,5 відс., – до 473 млрд. 121,6 млн. грн. (таблиця 6). Зовнішній борг збільшився на 22 млрд. 668,3 млн. грн., або 8,2 відс., – до 299 млрд. 413,9 млн. грн., внутрішній – на 18 млрд. 217,9 млн. грн., або 11,7 відс., – до 173 млрд. 707,7 млн. гривень.

Таблиця 6

Державний і гарантований державою борг

млрд. грн.

Показники	2010 рік		2011 рік		Відхилення:	
	сума	частка, відс.	сума	частка, відс.	сума	відс.
Державний і гарантований державою борг	432,2	100,0	473,1	100,0	40,9	9,5
<i>Державний борг</i>	<i>323,5</i>	<i>74,8</i>	<i>357,3</i>	<i>75,5</i>	<i>33,8</i>	<i>10,4</i>
- внутрішній	141,7	32,7	161,5	34,1	19,8	14,0
- зовнішній	181,8	42,1	195,8	41,4	14,0	7,7
<i>Гарантований державою борг</i>	<i>108,7</i>	<i>25,2</i>	<i>115,8</i>	<i>24,5</i>	<i>7,1</i>	<i>6,5</i>
- внутрішній	13,8	3,2	12,2	2,6	-1,6	-11,5
- зовнішній	94,9	22,0	103,6	21,9	8,7	9,1

Частка зовнішньої заборгованості в загальній сумі державного та гарантованого державою боргу хоча і зменшилася на 0,7 відс. пункту, проте залишилася найвагомішою – 63,3 відсотка. Крім того, наприкінці 2011 року Міністерство фінансів почало розміщувати облігації внутрішньої державної позики з індексованою вартістю і номіновані в іноземній валюті, що також є валютним ризиком та потребує законодавчого обмеження рівня частки державного і гарантованого державою боргу, номінованого в іноземній валюті.

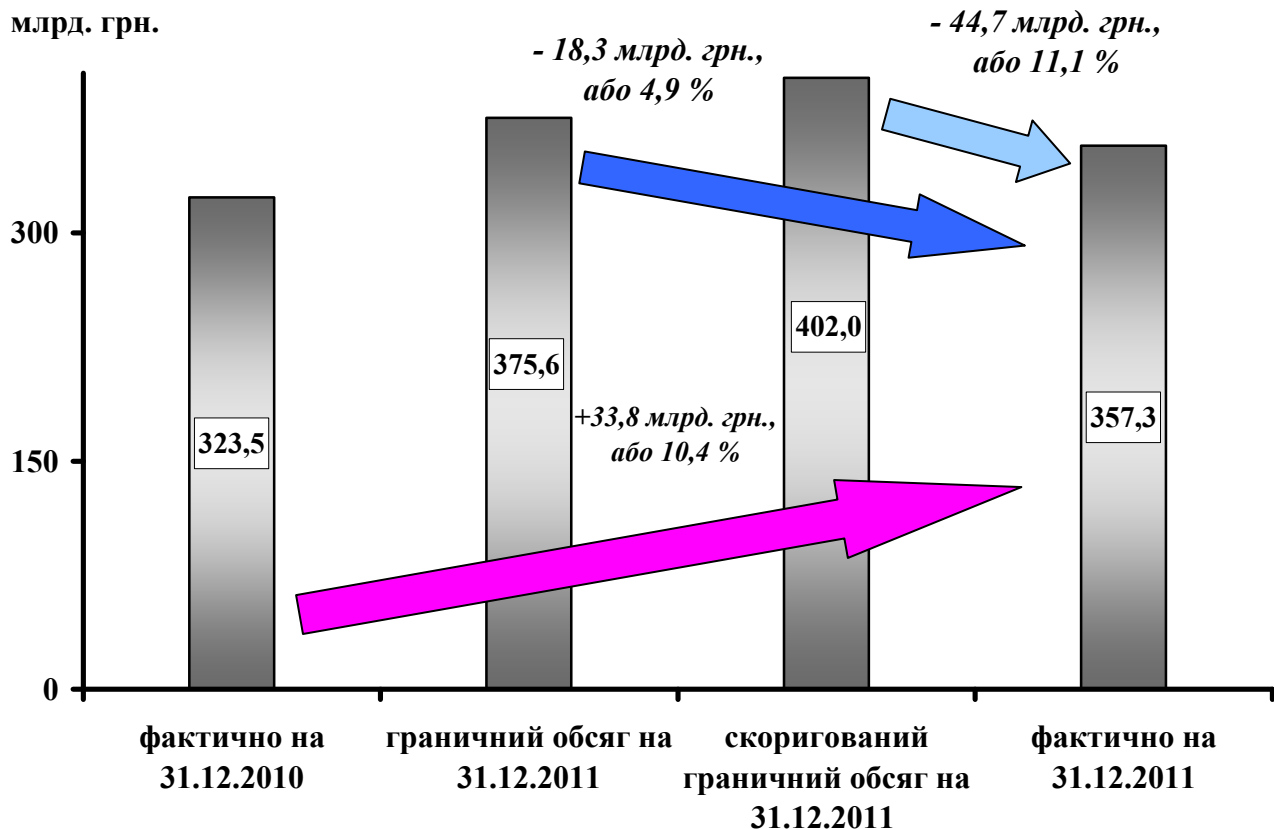
Крім того, боргові ризики формує наявна негативна тенденція до перевищення темпів зростання боргових зобов'язань над темпами зростання реального ВВП. Так, темпи зростання державного та гарантованого державою боргу, порівняно з 2010 роком, хоча і уповільнилися в 3,8 раза – до 9,5 відс., однак у 1,8 раза перевищили темпи зростання реального ВВП.

Статтею 8 закону про державний бюджет на 2011 рік граничний обсяг державного боргу встановлено у сумі 375 млрд. 643,4 млн. гривень. При цьому, згідно зі статтями 31–33, дозволялося Міністерству фінансів коригувати його відповідно до обсягу випущених облігацій внутрішньої державної позики для придбання у державну власність акцій додаткової емісії НАК „Нафтогаз України”, кредитування Аграрного фонду, капіталізації окремих банків, проведення заходів з приватизації банків, у капіталізації яких

взяла участь держава. У результаті скоригований граничний обсяг державного боргу становив 402 млрд. 12,4 млн. гривень.

Фактично державний борг зріс на 33 млрд. 798,2 млн. грн. – до 357 млрд. 273,4 млн. грн., що на 18 млрд. 370,0 млн. грн., або 4,9 відс., менше визначеного законом про державний бюджет на 2011 рік граничного обсягу та на 44 млрд. 739,0 млн. грн., або 11,1 відс., менше скоригованого Міністерством фінансів граничного обсягу (діаграма 12).

Діаграма 12. Державний борг

Державний внутрішній борг збільшився на 19 млрд. 804,9 млн. грн., або 14,0 відс., – до 161 млрд. 467,0 млн. грн. – внаслідок розміщення облігацій внутрішньої державної позики для рефінансування державного внутрішнього боргу, збільшення статутного капіталу НАК „Нафтогаз України” і деяких банків, кредитування Аграрного фонду.

Частка державного внутрішнього боргу збільшилася на 1,4 відс. пункту – до 45,2 відс., однак передбаченого Середньостроковою стратегією управління державним боргом на 2011 – 2013 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 170, рівня (46,0 відс.) не досягнуто.

Внаслідок розміщення облігацій зовнішньої державної позики і отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій та іноземних держав для реалізації інвестиційних проектів в обсягах, що вдвічі перевищили виплати з погашення зовнішнього боргу, державний зовнішній борг зріс на 13 млрд. 993,3 млн. грн., або 7,7 відс., – до 195 млрд. 806,4 млн. гривень.

Позитивним результатом управління державним боргом стало збільшення частки заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. За 2011 рік питома вага цієї заборгованості зросла на 6,4 відс. пункту – до 55,5 відс., у тому числі за внутрішнім боргом – на 7,3 відс. пункту – до 57,0 відс., зовнішнім – на 5,7 відс. пункту – до 54,2 відсотка.

Внаслідок отримання суб'єктами господарювання кредитних ресурсів під державні гарантії гарантований державою борг зріс на 7 млрд. 88,0 млн. грн., або 6,5 відс., – до 115 млрд. 848,2 млн. гривень. При цьому зовнішній гарантований державою борг збільшився на 8 млрд. 675,0 млн. грн., або 9,1 відс., – до 103 млрд. 607,5 млн. грн., внутрішній – зменшився на 1 млрд. 587,0 млн. грн., або 11,5 відс., – до 12 млрд. 240,7 млн. гривень.

У 2011 році державні гарантії надані за запозиченнями від іноземних кредиторів на суму, еквівалентну 12 млрд. 842,2 млн. грн., що в межах обсягу (15 млрд. грн.), встановленого статтею 9 закону про державний бюджет. Зокрема, державні гарантії надані:

- державному підприємству „Фінансування інфраструктурних проектів” для виконання зобов'язань у рамках завдань і заходів, передбачених Державною цільовою програмою підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу – 5 млрд. 496,1 млн. грн.;

- Державній службі автомобільних доріг на будівництво, реконструкцію, капітальний та поточний ремонт автомобільних доріг загального користування державного і місцевого значення – 2 млрд. 997,1 млн. грн.;

- державному підприємству „Конструкторське бюро „Південне” ім. М.К. Янгеля для продовження фінансування проекту створення космічного ракетного комплексу „Циклон-4” – 2 млрд. 73,7 млн. грн.;

- ПАТ „Державний експортно-імпорتنний банк” за проектом Міжнародного банку реконструкції та розвитку „Проект з енергоефективності” – 1 млрд. 596,1 млн. грн.;

- ВАТ „Лисичанськвугілля” для реалізації пілотного проекту технічного переоснащення та модернізації відокремленого підрозділу „Шахта імені Д.Ф. Мельникова” – 679,1 млн. гривень.

4.2.2. Більше ніж півтораразове зростання виплат за державним боргом призвело до посилення боргового навантаження на державний бюджет.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу здійснені в межах планових призначень і становили 68 млрд. 761,9 млн. грн., або 76,0 відс. плану (90 млрд. 496,7 млн. гривень). Невиконання запланованих обсягів спричинено насамперед перенесенням на 2012 рік платежів з погашення кредиту ВАТ „Банк ВТБ”, Російська Федерація, в сумі 2 млрд. дол. США, які передбачалося здійснити у 2011 році. На погашення й обслуговування внутрішнього боргу витрачено 47 млрд. 588,6 млн. грн., або 82,0 відс. плану,

зовнішнього – 21 млрд. 173,3 млн. грн., або 65,3 відсотка. Із загальної суми витрат з погашення державного боргу більш як дві третини, або 31 млрд. 949,1 млн. грн., становили виплати за облігаціями внутрішньої державної позики.

Порівняно з 2010 роком, витрати з погашення й обслуговування державного боргу загалом зросли на 26 млрд. 547,5 млн. грн., або 62,9 відс., в тому числі за внутрішнім боргом – на 17 млрд. 15,1 млн. грн., або 55,7 відс., зовнішнім – на 9 млрд. 532,4 млн. грн., або в 1,8 раза.

Збільшилися також і показники боргового навантаження на державний бюджет. Зокрема, співвідношення платежів з погашення й обслуговування державного боргу із загального фонду (67 млрд. 986,3 млн. грн.) до його доходів становило 25,6 відс., порівняно з 19,7 відс. у 2010 році, а до видатків – 23,7 відс. і 17,1 відс. відповідно. Частка видатків на обслуговування державного боргу у видатках загального фонду державного бюджету збільшилася з 6,5 відс. у 2010 році до 8,1 відс. у 2011 році.

4.2.3. Нарощування державного боргу і збільшення виплат за ним у 2011 році призвели до погіршення окремих показників боргової безпеки.

Більшість показників боргової безпеки, визначених Бюджетним кодексом, Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженою наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 02.03.2007 № 60, та інших показників, що використовуються Міністерством фінансів, знаходилися в межах безпечних значень, однак деякі з них, порівняно з 2010 роком, погіршилися.

Основний показник боргової безпеки – співвідношення державного боргу та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту – зменшився, порівняно з 2010 роком, на 3,9 відс. пункту – до 36,0 відс. – за підсумками 2011 року і відповідав критерію, визначеному статтею 18 Бюджетного кодексу (до 60,0 відсотка). Зазначене спричинено як зростанням економіки, так і недоотриманням запланованих обсягів державних запозичень і кредитних коштів Міжнародного валютного фонду.

Однак у зв'язку зі зростанням державного боргу, зокрема зовнішнього, і витрат за державним боргом окремі показники боргової безпеки погіршилися. Так, обсяг державного зовнішнього боргу в розрахунку на одну особу продовжував зростати і за 2011 рік збільшився з 498,8 дол. до 537 дол. та перевищив верхню границю (300 дол. на одну особу) в 1,8 раза. Зазначене свідчить про надмірний обсяг державного зовнішнього боргу, що потребує здійснення заходів з його скорочення і визначення оптимального співвідношення між державним зовнішнім та внутрішнім боргом. Загалом обсяг державного та гарантованого державою боргу в розрахунку на одну особу на кінець 2011 року становив 10,4 тис. грн., або 1,3 тис. дол., і також зріс порівняно з 2010 роком (9,4 тис. грн., або 1,2 тис. доларів).

Співвідношення витрат державного бюджету на погашення й обслуговування державного боргу до ВВП становило 5,2 відс., що на 1,3 відс. пункту більше, ніж за 2010 рік (3,9 відсотка). Погіршився також показник співвідношення витрат державного бюджету на погашення та обслуговування державного зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг – з 2,1 відс. у 2010 році до 3,0 відс. у 2011 році.

Водночас значення більшості показників боргової безпеки, що за наявними борговими зобов'язаннями відповідають установленим обмеженням, можуть суттєво погіршитися в разі визнання ризикових умовних зобов'язань державним боргом. Такими умовними зобов'язаннями є, зокрема, заборгованість за знеціненими заощадженнями громадян, борги державних підприємств (компаній), недержавних корпорацій, банків, що мають стратегічне значення для економіки. Для мінімізації цих боргових ризиків нагальним є законодавче визначення умовних зобов'язань, їх облік, встановлення інших показників (індикаторів) боргової безпеки з урахуванням вказаних зобов'язань і контроль за їх дотриманням.

4.3. Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, органи державної податкової служби не забезпечили суттєвих зрушень у поліпшенні розрахунків з погашення простроченої заборгованості перед державним бюджетом за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, а також кредитами з бюджету.

Кабінет Міністрів України не забезпечив виконання постанови Верховної Ради України від 15.03.2011 № 3128 „Про звіт про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2010 рік” у частині удосконалення порядку погашення простроченої заборгованості перед державним бюджетом за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, а також кредитами з бюджету.

Міністерство фінансів не здійснило передбачених статтею 17 Бюджетного кодексу заходів щодо повернення коштів до державного бюджету: залучення суб'єктів господарювання для представництва органів державної влади в судах у справах про стягнення заборгованості, щодо стягнення якої органам податкової служби відмовлено; продажу права вимоги погашення простроченої більше трьох років заборгованості.

У результаті прострочена заборгованість перед державним бюджетом, яка виникла внаслідок невиконання суб'єктами господарської діяльності зобов'язань за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, за 2011 рік скоротилася тільки на 195,5 млн. грн., або 1,3 відс., – до 14 млрд. 699,5 млн. гривень. При цьому основним чинником скорочення заборгованості стала ревальвація гривні до євро. Натомість 15 боржників погасили лише 71,3 млн. грн., або 0,5 відс. загального обсягу простроченої заборгованості і втричі менше, ніж у 2010 році (226,2 млн. гривень). За позичальниками, державну реєстрацію юридичної особи яких припинено в результаті їх ліквідації, на кінець 2011 року рахувалася заборгованість перед

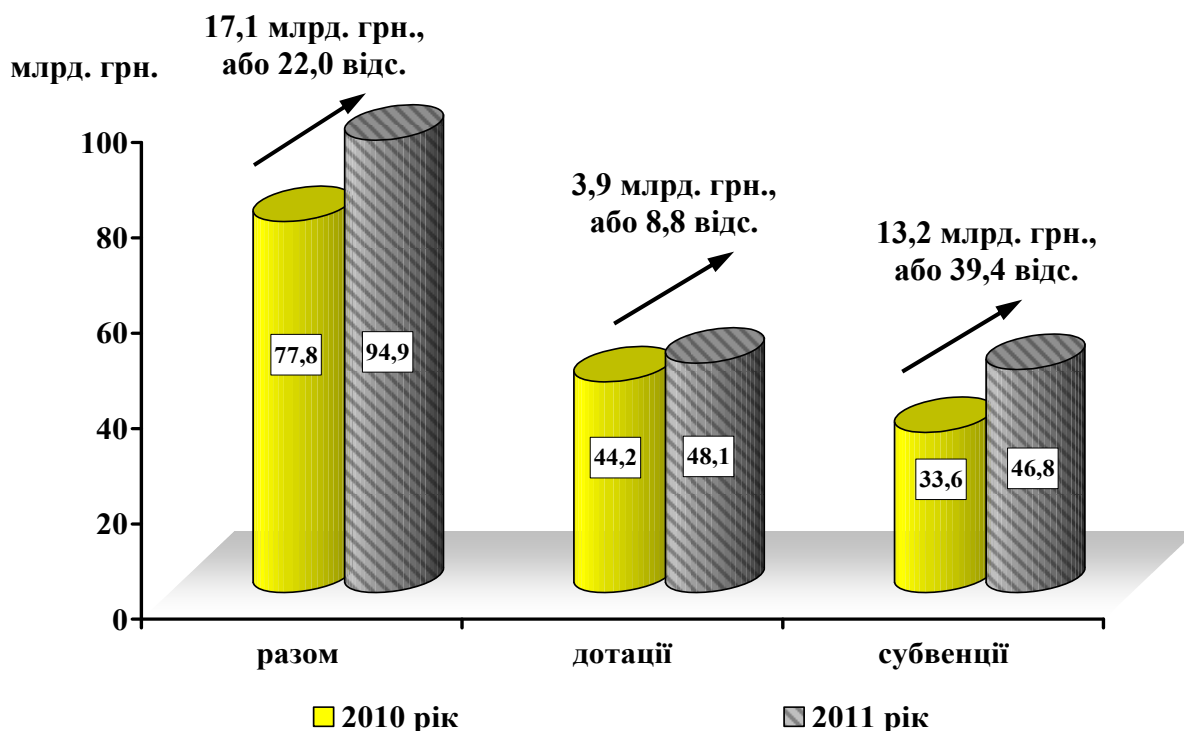
державним бюджетом у сумі 1 млрд. 217 млн. грн., або 8,3 відс. загальної суми простроченої заборгованості.

Прострочену заборгованість перед державним бюджетом за позичками, наданими у 1993 – 1998 роках у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами, мали, за даними Державної казначейської служби, 42 суб'єкти господарювання, з яких 15 ліквідовано, а щодо 7 порушено справу про банкрутство, визнано банкрутом або триває ліквідаційна процедура. Протягом 2011 року кошти в рахунок погашення зазначеної заборгованості до державного бюджету не надходили. У зв'язку з тим, що реструктуризована в попередніх роках прострочена заборгованість за бюджетними позиками не погашалася, загальний обсяг вказаної простроченої заборгованості зріс на 2,6 млн. грн. – до 113,1 млн. гривень. Станом на 1 січня 2012 року залишалася неповернутою до державного бюджету майже половина (45,7 відс.) загальної суми наданих у 1993 – 1998 роках позичок.

V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

5.1. *Із запровадженням нового бюджетного та податкового законодавства у минулому році трансферти із державного бюджету стали основним джерелом доходів місцевих бюджетів. У 2011 році з державного бюджету надано трансфертів місцевим бюджетам на загальну суму 94 млрд. 875,0 млн. грн., або 98,3 відс. плану, що на 17 млрд. 108,8 млн. грн., або 22,0 відс., більше, порівняно з 2010 роком. Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів зростає на 3,2 відс. пункту і становила 52,3 відс. (діаграма 13).*

Діаграма 13. Трансферти із державного бюджету

Із загального фонду державного бюджету місцеві бюджети отримали трансфертів на суму 89 млрд. 743,8 млн. грн., або 99,0 відс. плану, спеціального – 5 млрд. 131,2 млн. грн., або 87,3 відсотка. Дотації надані в сумі 48 млрд. 113,6 млн. грн., або 100 відс. плану, субвенції – 46 млрд. 761,4 млн. грн., або 96,6 відсотка. При цьому питома вага дотацій у доходах місцевих бюджетів зменшилася на 1,4 відс. пункту – до 26,5 відс., а субвенцій – зросла на 4,6 відс. пункту – до 25,8 відсотка.

Найбільш залежними від трансфертів з державного бюджету, як і в попередніх роках, були місцеві бюджети Волинської, Закарпатської та Тернопільської областей, де частка трансфертів у загальному обсязі доходів перевищила 70,0 відсотка. Ще в одинадцяти регіонах трансферти становили від 60,0 до 70,0 відс. усіх отриманих місцевими бюджетами доходів, тоді як у 2010 році таких було дев'ять. Самодостатніми можна вважати лише місцеві бюджети міста Києва і Дніпропетровської області, в доходах яких питома вага трансфертів становила 25,2 відс. і 37,1 відс. відповідно.

З наданих місцевим бюджетам з державного бюджету трансфертів найбільш вагома (46,0 відс.) дотація вирівнювання в сумі 43 млрд. 629,9 млн. грн., або майже на рівні 2010 року. Водночас частка дотації вирівнювання в доходах місцевих бюджетів зменшилася на 3,5 відс. пункту – до 24,1 відсотка.

Законом про державний бюджет на 2011 рік передбачалося надати з державного бюджету додаткову дотацію на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів у сумі 667,1 млн. грн. для спрямування на виплату заробітної плати працівникам бюджетних установ, придбання медикаментів, оплату комунальних послуг тощо. Внаслідок ненадходження в запланованих обсягах доходів окремих місцевих бюджетів, зростання ціни природного газу, енергоносіїв, а також для недопущення створення заборгованості з вказаних видатків місцевих бюджетів планові призначення додаткової дотації збільшено в листопаді – грудні 2011 року на 1,7 млрд. гривень. Загалом місцеві бюджети отримали 2 млрд. 388,9 млн. грн., що на 1 млрд. 850,2 млн. грн., або в 4,4 раза, більше, ніж у 2010 році.

На виконання державних гарантій з надання пільг, субсидій, допомоги окремим категоріям громадян, які мають право на їх отримання, з державного бюджету перераховано місцевим бюджетам п'ять субвенцій на загальну суму 36 млрд. 305,2 млн. грн., або 77,6 відс. наданих у звітному періоді субвенцій, що на 6 млрд. 267,9 млн. грн., або 20,9 відс., більше, ніж у 2010 році. Зокрема, на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям надано субвенцію у сумі 27 млрд. 648,8 млн. грн., що на 4 млрд. 905,3 млн. грн., або 21,6 відс., більше, ніж у 2010 році, і зумовлено, насамперед підвищенням розмірів прожиткового мінімуму для визначення такої допомоги.

Порівняно з 2010 роком, втричі зросли обсяги наданих із державного бюджету субвенцій на соціально-економічний розвиток регіонів, придбання медичного обладнання та автомобілів „швидкої допомоги”, будівництво та

реконструкцію доріг комунальної власності тощо. Загалом місцеві бюджети отримали таких субвенцій майже 7,5 млрд. грн., або 16,0 відс. наданих субвенцій.

5.2. Аудитом ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання витратних матеріалів і медичного обладнання для закладів охорони здоров'я Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, проведеним Рахунковою палатою у вересні – листопаді 2011 року, встановлено, що централізована закупівля Міністерством охорони здоров'я низьковартісних витратних матеріалів для комунальних закладів охорони здоров'я є затратною і неефективною та знижує відповідальність місцевих органів влади за матеріально-технічне забезпечення медичних установ і, відповідно, їх спроможність вчасно надавати населенню якісні безоплатні медичні послуги.

Управління охорони здоров'я Львівської, Івано-Франківської і Чернівецької обласних державних адміністрацій при формуванні та підготовці заявок Міністерству охорони здоров'я не забезпечили обґрунтованого визначення потреби медичних закладів у витратних матеріалах. За окремими найменуваннями потреба визначалася в обсязі, що перевищував сто відсотків, а за іншими – менше одного відсотка. Як наслідок, в одних медичних закладах утворювалися надлишки таких матеріалів, в інших – гостра їх нестача. Тому чимало відвідувачів комунальних закладів охорони здоров'я змушені і надалі самі придбавати витратні матеріали, а для незахищених верств населення створено умови, за яких вони змушені відмовлятися від медичної допомоги через неможливість придбати такі матеріали за власні кошти.

В Івано-Франківській центральній міській клінічній лікарні і Герцагіївській центральній районній лікарні Чернівецької області не введено в експлуатацію та тривалий час не використовується через неготовність приміщень до встановлення медичне обладнання, закуплене за рахунок субвенції, загальною вартістю майже 10,0 млн. гривень. Тому громадяни змушені звертатися за відповідною допомогою до медичних закладів в інших регіонах, що обмежує їх право на отримання безоплатної медичної допомоги, визначене Конституцією України.

5.3. Проведеним Рахунковою палатою в серпні – жовтні 2011 року аудитом стану реалізації в Донецькій і Луганській областях державних соціальних гарантій у частині забезпечення громадян вугіллям на побутові потреби та надання компенсаційних виплат відповідно до Гірничого закону України встановлено, що внаслідок відсутності в країні єдиної системи надання вказаних державних гарантій одні і ті ж категорії громадян отримують різні за вартістю й обсягом пільги, що призводить до соціальної несправедливості та неефективного витрачання коштів державного бюджету.

Визначена Галузевою угодою між Міністерством енергетики та вугільної промисловості, іншими державними органами, власниками (об'єднаннями власників), що діють у вугільній галузі, і всеукраїнськими профспілками вугільної промисловості норма забезпечення пільгових категорій громадян вугіллям в обсязі 5,9 тонни на домогосподарство на рік за рахунок коштів, які передбачаються у державному бюджеті за бюджетною програмою „Реструктуризація вугільної та торфодобувної промисловості”, не узгоджується з вимогами частини другої статті 102 Бюджетного кодексу, якою встановлено, що за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу надаються пільги особам, які мають таке право згідно зі статтею 48 Гірничого закону України, виходячи з розрахунку вартості 3,1 тонни вугілля на побутові потреби домогосподарства на рік.

Положення Гірничого закону України щодо безоплатного забезпечення вугіллям сімей померлих пенсіонерів, які за життя користувалися цим правом та отримують пенсії у зв'язку з втратою годувальника, не узгоджується зі статтею 165 Податкового кодексу, згідно з якою при отриманні вугілля необхідно сплатити податок на дохід. У результаті в ряді випадків громадяни не отримували вугілля через неспроможність сплатити зазначений податок.

Відсутність контролю Міністерства енергетики та вугільної промисловості за підпорядкованими державними підприємствами „Донвуглереструктуризація” та „Луганськвуглереструктуризація” щодо подання до місцевих органів праці та соціального захисту населення інформації про громадян, які мають право на відповідні пільги, призвела до того, що дані про пільгову категорію громадян не внесено до Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги. Крім того, ці державні підприємства не ведуть персоніфікованого обліку заборгованості перед громадянами-пільговиками щодо забезпечення їх вугіллям. В результаті зазначене негативно впливає на обґрунтованість планування бюджетних коштів і повноту реалізації встановлених законодавством державних гарантій.

5.4. Аудит ефективності використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, проведений Рахунковою палатою у грудні 2011 року – лютому 2012 року, засвідчив, що низька якість планування та розподілу субвенції призвели до розпорошення коштів між багатьма об'єктами, несвоєчасного завершення окремих робіт і невведення ряду об'єктів в експлуатацію.

До набрання чинності Податковим кодексом основним джерелом видатків місцевих бюджетів на будівництво, реконструкцію та утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах були надходження до місцевих бюджетів від сплати податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, який з 2011 року не справляється. З метою

компенсації місцевим бюджетам втрат вказаних доходів Законом України „Про Державний бюджет України на 2011 рік” передбачено відповідну субвенцію.

У ході аудиту встановлено, що, планування та розподіл субвенції здійснено за відсутності обґрунтованих розрахунків і об’єктивних даних. У результаті до затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.01.2011 № 52 розподілу обсягу субвенції у розрізі регіонів сім разів вносилися зміни.

На проведення поточних ремонтів спрямовано 35 відс. субвенції, які розподілені між 5,1 тис. об’єктів. У той же час, за наявності достатнього фінансового ресурсу, внаслідок розпорошення коштів субвенції виконання робіт з будівництва, реконструкції і капітального ремонту на 67 об’єктах не забезпечено достатнім фінансуванням для введення їх в експлуатацію в 2011 році. Загалом через неефективне управління коштами субвенції не використано 88,8 млн. грн., з яких 31,8 млн. грн. – у зв’язку з не визначенням об’єктів фінансування.

Також не забезпечено використання 423,3 млн. грн. коштів місцевих бюджетів із різних джерел, передбачених на розвиток вулиць і доріг комунальної власності, у тому числі за рахунок залишку на 01.01.2011 – податку з власників транспортних засобів.

5.5. Місцеві бюджети в 2011 році виконувалися в умовах ще більшого посилення централізації бюджетних ресурсів. Частка власних і закріплених доходів місцевих бюджетів у загальному обсязі доходів зменшилася на 3,2 відс. пункту – до 47,7 відс. (у 2010 році – на 2,4 відс. пункту). У результаті знижується рівень бюджетної самостійності місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування.

Доходи місцевих бюджетів становили 181 млрд. 530,4 млн. грн., або 99,8 відс. обсягу, затвердженого відповідними радами (181 млрд. 965,3 млн. грн.), і зросли, порівняно з 2010 роком, на 23 млрд. 248,4 млн. грн., або 14,7 відсотка.

Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів, порівняно з 2010 роком, збільшилися на 6 млрд. 139,6 млн. грн., або 7,6 відс., – до 86 млрд. 655,3 млн. грн., або 101,4 відс. плану. Зокрема, перевиконання відбулося за рахунок інших джерел власних надходжень бюджетних установ – на 3 млрд. 905,7 млн. грн., або в сім разів більше від запланованого.

Традиційно найвагомішими є надходження податку на доходи фізичних осіб – 62,4 відс. обсягу власних і закріплених доходів (54 млрд. 65,1 млн. грн.), плата за землю – 12,4 відс. (10 млрд. 700,9 млн. грн.), власні надходження бюджетних установ – 9,5 відс. (8 млрд. 265,7 млн. гривень).

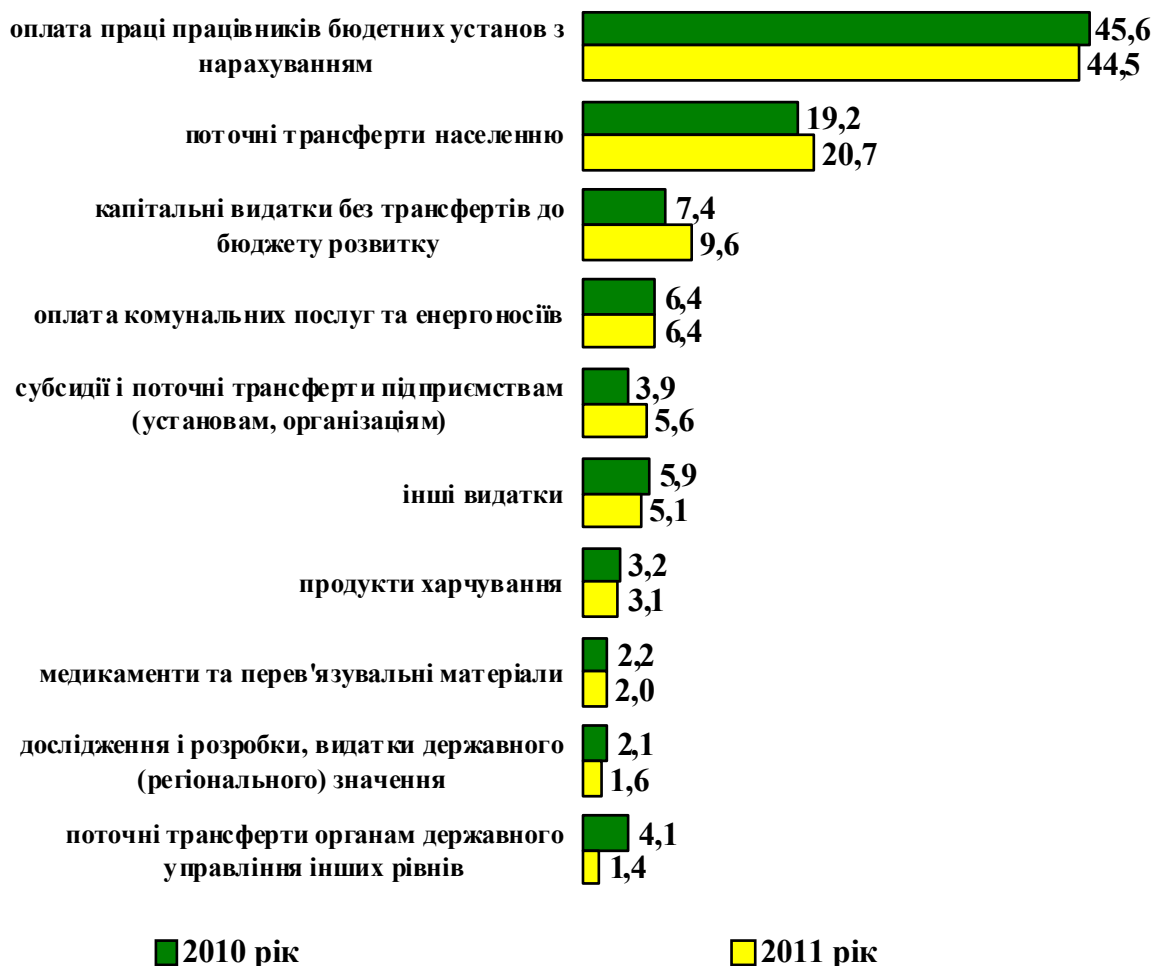
5.6. Основна частина коштів місцевих бюджетів спрямовувалася на споживання. Зріс місцевий борг за отриманими кредитами, наданими з єдиного казначейського рахунку позиками і випущеними облігаціями.

Видатки місцевих бюджетів проведені в сумі 180 млрд. 987,8 млн. грн., або 95,6 відс. обсягів (189 млрд. 406,1 млн. грн.), затверджених відповідними радами, що на 22 млрд. 342,7 млн. грн., або 14,1 відс., більше аналогічного показника за 2010 рік. Частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету збільшилася на 2,5 відс. пункту – до 42,8 відсотка.

На поточні видатки спрямовано 163 млрд. 590,9 млн. грн., або 90,4 відс. загального обсягу, з них 138 млрд. 579,9 млн. грн., або 84,7 відс., – на захищені видатки.

Збільшення видів надходжень до бюджету розвитку сприяло зростанню капітальних видатків місцевих бюджетів на 5 млрд. 625,6 млн. грн., або 47,8 відс., – до 17 млрд. 396,9 млн. грн., або 9,6 відс. видатків місцевих бюджетів (діаграма 14).

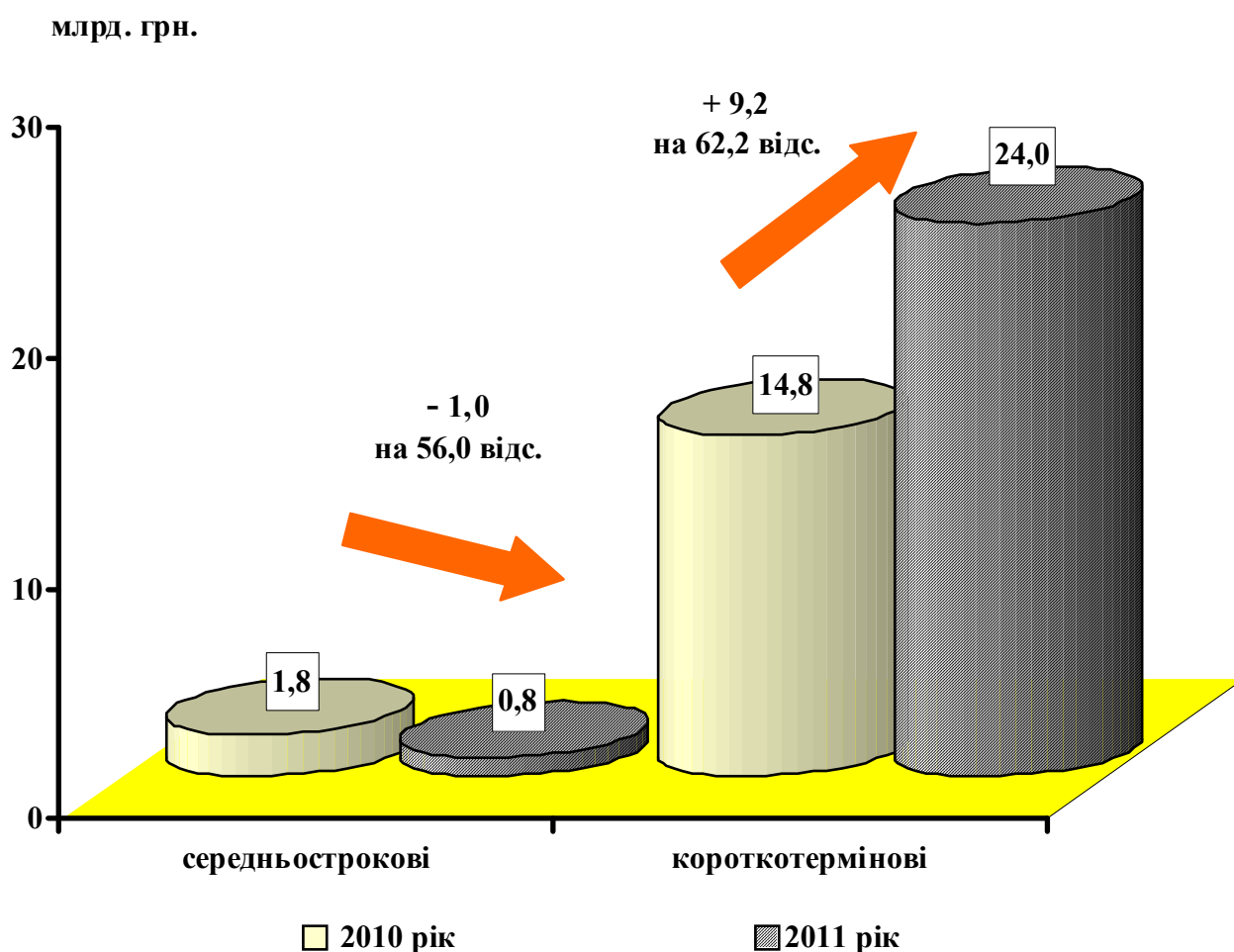
Діаграма 14. Економічна структура видатків місцевих бюджетів (у відсотках)

Упродовж 2011 року для забезпечення проведення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів надано позик в

сумі 24 млрд. 7,1 млн. грн., що на 9 млрд. 201,3 млн. грн., або 62,2 відс., більше, ніж у 2010 році. Найбільше позик надано бюджету міста Києва – 5 млрд. 687,3 млн. грн., або 23,7 відс. загального обсягу. Крім того, в результаті невиконання прогнозних показників доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, місцеві бюджети отримали, починаючи з березня 2011 року, середньострокових позик на суму 813,1 млн. гривень. За 2011 рік загальна заборгованість за всіма наданими з єдиного казначейського рахунку позиками зросла на 18,8 відс. – до 3 млрд. 932,6 млн. грн. (діаграма 15).

Діаграма 15. Надання позик місцевим бюджетам з єдиного казначейського рахунку протягом 2010 та 2011 років

На кінець 2011 року місцевий борг становив 13 млрд. 407,4 млн. грн., з них внутрішній – 6 млрд. 653,4 млн. грн., зовнішній – 6 млрд. 754,1 млн. гривень. Зокрема, зобов'язання за отриманими кредитами становили 8 млрд. 486,4 млн. грн., позиками – 3 млрд. 948,2 млн. грн., облігаціями, емітованими місцевими органами влади, – 760,3 млн. гривень. З початку року загальний обсяг боргових зобов'язань місцевих бюджетів збільшився на 2 млрд. 92,2 млн. грн., або 18,5 відсотка.

5.7. Збільшилася кредиторська і дебіторська заборгованість місцевих бюджетів.

Дебіторська заборгованість з початку року зросла на 141,8 млн. грн., або 14,0 відс., – до 1 млрд. 157,3 млн. грн., з неї прострочена – 109,5 млн. грн., або 9,5 відсотка.

Кредиторська заборгованість з початку року збільшилася на 1 млрд. 613,0 млн. грн., або 47,5 відс., – до 5 млрд. 8,3 млн. грн., з неї прострочена – 794,7 млн. грн., або 15,9 відсотка.

*** * ***

**ПІДСУМОВУЮЧИ ВИСНОВКИ, КОЛЕГІЯ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ
ВІДЗНАЧАЄ:**

1. Державний бюджет України в 2011 році виконувався в умовах приросту реального валового внутрішнього продукту на 5,2 відс., що на 0,5 відс. пункту перевищив урядовий прогноз, врахований при затвердженні державного бюджету.

2. Доходи державного бюджету в 2011 році загалом перевиконано на 1,2 млрд. грн., або 0,4 відс., при збільшенні обсягу переплат за податками і зборами впродовж року на 3,9 млрд. грн., або 25,9 відсотка.

Видатки державного бюджету здійснено менше плану на 20,7 млрд. грн., або 5,9 відсотка. При цьому загальний обсяг кредиторської заборгованості бюджетних установ з основної діяльності збільшився впродовж 2011 року на 57,4 відсотка.

У результаті державний бюджет виконано загалом з дефіцитом, що менший від планового обсягу на 15,3 млрд. гривень.

У 2011 році з державного бюджету надано трансфертів місцевим бюджетам на загальну суму 94,9 млрд. грн., що на 22,0 відс. більше, порівняно з попереднім роком. Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів зросла на 3,2 відс. пункту – до 52,3 відсотка.

3. Виконання державного бюджету, зокрема у другому півріччі, здійснювалося в умовах обмеження фінансових ресурсів, спричинених недонадходженням запланованих державних запозичень внаслідок нестабільності на світовому фінансовому ринку та погіршення кон'юнктури на внутрішньому.

Державний і гарантований державою борг продовжував зростати, хоча і меншими, ніж у 2010 році, темпами, і збільшився на 40,9 млрд. грн., або 9,5 відс., – до 473,1 млрд. гривень. Витрати на погашення й обслуговування державного боргу, порівняно з 2010 роком, зросли в 1,6 раза – до 68,8 млрд. гривень.

Наявна негативна тенденція до перевищення темпів приросту боргових зобов'язань над темпами приросту реального ВВП (у 1,8 раза за 2011 рік) і значна частка зовнішньої заборгованості в загальній сумі державного та гарантованого державою боргу (63,3 відс.) формують боргові ризики.

ЯРЕМЕНКО О.С.

В. О. ГОЛОВИ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ